

Polder.blad

April 2020

natuurpunt

Hobokense Polder

Algemene info

Lidmaatschap Natuurpunt: 30 euro per jaar te storten op onze rekening. Dit bedrag omvat het lidmaatschap voor het hele gezin. Als lid van Natuurpunt Hobokense Polder ontvangt men het algemeen verenigingsmagazine Natuur.blad en ons afdelingstijdschrift Polder.blad.

Abonnementen: Natuurpuntleden kunnen zich via onze website abonneren op verschillende natuurstudietijdschriften: **Natuur.focus**, **Natuur.oriolus** en **Zoogdier**.

Abonnement op het tijdschrift Polder.blad van Natuurpunt Hobokense Polder: voor leden van andere afdelingen door storting van 8 euro op onze rekening.

Verzekering: ieder Natuurpuntlid is verzekerd inzake burgerlijke aansprakelijkheid bij deelname aan de Natuurpuntactiviteiten. Niet-leden gaan mee op eigen verantwoordelijkheid.

Alle **betalingen** dienen te gebeuren op volgende rekening:

BE81 5230 8065 0424 van Natuurpunt Hobokense Polder. Op uw betalingen steeds reden van betaling en uw naam vermelden a.u.b.

Fiscaal aftrekbare giften (min. 40 euro) dienen rechtstreeks gestort te worden op rekening BE56 2930 2120 7588 van Natuurpunt vzw, Michiel Coxiestraat 11 2800 Mechelen met vermelding "7742 Reservaatfonds Hobokense Polder".

Contactpersonen

Voorzitter:

info@hobokensepolder.be
Danny Jonckheere, 03 828 64 03 -
0478 33 24 27

Conservator Hobokense Polder:
conservator@hobokensepolder.be
Wim Mertens, 03 216 93 62

Redactie en lay out Polder.blad:
tijdschrift@hobokensepolder.be
Ria Thys en Luk Smets, 0476 33 79 36

Geleide wandelingen:
wandelingen@hobokensepolder.be
Annie Van Zwieten, 03 828 37 60

Ledenadministratie, penningmeester en webmaster:
leden@hobokensepolder.be -
webmaster@hobokensepolder.be
Luk Smets, 0477 66 94 32

Natuurbeheer:

Runderen: André Van Langenhove,
03 288 00 81,
andre.van.langenhove@telenet.be

Weekendbeheer: Danny Jonckheere,
0478 33 24 27

Goudklompjes: Peter Van Elsacker,
0486 82 27 92 -
peter.vanelsacker@skynet.be

Info natuurbeheer scholen: Diane De Clercq,
diane.de.clercq@skynet.be,
0486 07 39 87

Volg ons op Facebook

Website: www.hobokensepolder.be

De **Polderwandelingen** worden verzorgd door onze natuurgidsen van Natuurpunt Hobokense Polder. **Een wandeling in de Hobokense Polder aanvragen?** Hoe doe je dat? Ieder die het wenst, ook scholen en verenigingen, kunnen een wandeling met natuurgids aanvragen bij Annie Van Zwieten. Contactgegevens: zie hoger.

Polder.flits: Van tijd tot tijd brengen we onze leden via e-mail op de hoogte van dringende berichten, die via ons tijdschrift niet tijdig kunnen meegedeeld worden of als herinnering. Wenst u zulke berichten te ontvangen, geef dan uw emailadres door aan flits@hobokensepolder.be

Een dier in nood gevonden?

Probeer in geen geval het dier zelf te verzorgen, dus ook niet voederen of laten drinken. Plaats het dier in een goed geventileerde donkere doos en breng het naar het VOC.

Het VOC is elke dag open tussen 9 u en 17 u (ook weekend). Buiten deze uren: laat het slachtoffer achter in het daarvoor voorziene huisje voor het opvangcentrum.

VOC Brasschaat-Kapellen - Holleweg 43, 2950 Kapellen - 0473 48 48 97 - voc.braschaat-kapellen@vogelbescherming.be

Zelfs achter de Coronawolken schijnt de zon ...

We beleven barre weken.

Het Covid 19-virus heeft een grote impact op ons aller leven. Noodgedwongen moeten we onderlinge contacten verminderen en zelfs totaal vermijden. We plooiën in alle rust terug op onze hele naaste familie.

Bij het ter perse gaan van dit nummer zijn net door de overheid de voorzorgsmaatregelen uitgevaardigd waardoor **zowat al onze activiteiten geannuleerd** worden (inclusief het natuurbeheer). Spijtig, maar beter even streng zijn en zorgen voor elkaar! Hou onze website in de gaten, want nu kunnen we echt niet zeggen hoe lang alles zal duren.

Onze dank gaat nu zeker naar alle mensen die zich al weken daadwerkelijk inzetten om curatief besmette personen te helpen en om preventief besmettingen te voorkomen.

Maar van binnenzitten wordt je wat suf... dus een wandeling in de Vlaamse natuurgebieden in heel kleine gezelschappen kan zeker veel deugd doen. Vandaag 14 maart waren er heel wat wandelaars in de Hobokense Polder te bespeuren. Laat ons hopen dat dit de komende weken ook nog kan. Maar wel: in intiem gezinsverband! Geen groepen!

De wandelaars konden duidelijk merken dat er de laatste weken in het gebied heel wat veranderd is.

In de voorbije maanden, hebben we heel wat grijze en natte dagen gehad. Misschien niet zo goed voor ons humeur (zeker niet als je elke dag naar het werk fietst), maar dankzij de regen zijn de enorme wattertekorten van de voorbije jaren op de meeste plaatsen terug bijgevuld en zitten we dus **terug op een 'normaal' grondwaterpeil**.

Juist op tijd, want als straks al de bomen weer gulzig beginnen te drinken om onze Polder weer prachtig groen te toveren, zal al het water nodig zijn. We nemen maatregelen om in de toekomst zoveel mogelijk regenwater in de Polder op te vangen en gecontroleerd vast te houden. Op deze manier hopen we dat de volgende jaren de vijvers niet meer droog komen te staan en we elke dag kunnen genieten van de foeragerende vogels.

Om er zeker van te zijn dat al die vogelpracht met rust gelaten wordt, zijn we volop aan het werken om de **nieuwe kijkwand** zo snel mogelijk geplaatst te krijgen. We houden jullie op de hoogte via de Polderflits of sociale media!

Eén van de andere geplande werken is de **sanering van de Grote Leigracht** vanaf de oude BP installaties tot aan de Scheldelei. De voorbereidende werken zullen kortelings starten, maar de sanering zelf moet wachten tot na het broedseizoen.

Voor de **Hollebeekvallei** is er mooi nieuws: via een addendum aan het bestaande contract met de stad Antwerpen hebben we ons te beheren gebied met 0.5 ha zien vergroten.

De **padden, kikkers en salamanders**, zijn zich van geen kwaad bewust en zijn volop aan hun jaarlijkse overzet begonnen. We hebben mede dankzij de vele grote en kleine handen al veel bestjes kunnen overzetten. Er vallen echter ook heel wat dode dieren te betreuren, waarvoor al de hulp te laat kwam.

Ondanks deze chaotische periode, probeer te genieten van de eerste fluitende tjiftjaffen en de activiteit rond de bijenhoeven, want ik heb zojuist de eerste gehoornde metselbij gezien. **Want ja, achter de Coronawolken schijnt zeker de zon ... en die kondigt een mooie lente aan.**

Groetjes van Danny

Inhoudstafel

Colofon	2
Voorwoord	3
Kalender	4
Driedaagse Marker Wadden	12
Zwerfvuil ruimen met school	13
Wat gebeurt er in de Polder	14
Scholen en Goudklompjes	15
Verduurzaming machinepark	16
Expeditie Natuurpunt	17
Natuurgidsen in de Polder	18
Hobokens Wild	19
Vogelwaarnemingen	20
Onze zoogdieren: De haas	23
Amfibieën helpen in Hoboken	27
Blokken en hokken	28
Lentebeelden uit de Polder	29
De waarnemer: De roerdomp	30
Onze sponsors	31
Activiteitenkalender	32

Met dank aan de fotografen.

Voorkaft: Vliegenorchis

Foto: Patrick Mannens

Achterkaft: Ontluikende wilgenkatjes

Foto: Dirk Vanderpe

Van harte welkom
op onze activiteiten !

Honden kunnen in onze natuurgebieden mee aan de leiband, maar kunnen niet mee bij andere activiteiten.

Kostendelend vervoer
(7 cent/km wordt op de afspraakplaats georganiseerd)

Kindvriendelijke tocht

Voor deze activiteiten dient ingeschreven te worden

Zaterdag 4 april vanaf 7.30 u

Lentetrekellingen Hobokense Polder

Contactpersonen: Maarten Mortier: 0496 83 98 44, mmortar@hotmail.com -
Walter De Weger: 0495 23 77 10, deweger.walter@skynet.be - Luc Van Schoor:
0494 33 63 09, lucvanschoor46@gmail.com

ARDEA nodigt je weer uit om mee te komen trektellen in Hoboken... We zijn gestart op zaterdag 28 maart. Iedereen, van leek tot kenner, is er altijd welkom om mee te helpen kijken, tellen en noteren. Het is een zeer leerrijke en plezierige activiteit die niet enkel regelmatig heel verrassende waarnemingen oplevert, maar ook gegevens voor de wetenschap. En het is toch ook steeds fascinerend om de trekvogels te zien terugkeren vanuit Afrika of Zuid-Europa. En nog een "speciale" : we verwachten de miljoenste trekvogel langs de telpost!

De Scheldedijk biedt na de natuurbeheerwerken in de nabije Graspolder meer zicht over de Hobokense Polder om trekvogels in beeld te krijgen.

De voorbije jaren leerden dat de voorjaarstrek minder intens verloopt dan de najaarstrek. ARDEA besloot daarom

om vanaf 2017 de trektelpost tijdens het voorjaar enkel te bemannen tijdens de weekends bij aangekondigd goed trek-weer. Dat wil zeggen: droog, matige wind uit noordelijke richting. Als het weer toch gunstig zou zijn voor trek gedurende de weekdagen, kunnen bijkomende teldagen worden ingericht.

Wie interesse heeft om hierbij aanwezig te zijn, volgt dus best ook het weerbericht en de ARDEA blog.

Onze doorwinterde trektellers Luc, Maarten en Walter houden de weerberichten in die periode dagelijks in het oog. Via de blog worden de concrete telmomenten dan daags voordien aangekondigd. Via de website www.hobokensepolder.be/trektellen kan iedereen 's avonds al de telresultaten volgen.

EEN
PLUSPUNT
VOOR DE
NATUUR

natuurpunt

Door het Coronavirus worden er mogelijk een aantal activiteiten afgelast. Controleer de website van Natuurpunt Hobokense Polder en de blog van Ardea:

www.hobokensepolder.be
ardea.hobokensepolder.be

Bruine kiekendief
Foto: Walter De Weger

Zaterdag 11 april om 15 u

Broedvogeltelling Blauwe reiger - Schoonselhof

Coördinatie: Luc Van Schoor 0494 33 63 09 – luc.vanschoor@scarlet.be
en Joris Van Reusel

Vogelwerkgroep Ardea telt voor het zevende opeenvolgende jaar het aantal broedparen van haar boegbeeld in het Schoonselhof. Ook dit jaar trekken we behoedzaam en voorzichtig één keertje de kolonie in om de evolutie op te volgen. Rond half april is het tijd om de bezette nesten te tellen vooraleer de bladgroei dit verhindert.

In het verwilderde bos achter de kas-teelvijver nestelen de reigers er vooral op de kruinen van grove dennen. Bewoonde reigernesten zijn in april herkenbaar door de aanwezigheid

van volwassen vogels op het nest of verse uitwerpselen, eierschalen en braakballen. De opgroeiende jonge vogels zijn daar boven weinig beschermd tegen extreme weersomstandigheden waardoor stormwin-

Blauwe reiger - Foto: Kathy De Lange

den al eens slachtoffers maken, zoals we bij vorige telling konden vaststellen.

Sommige broedparen kunnen tot in mei nog late en vervolglegfels starten.

In 2019 telden we 45 broedkoppels, een stagnatie t.o.v. vorige twee jaar. Hoe het dit jaar met de reigerkolonie vergaat, kan je zelf vaststellen op deze dag.

Opgelet: bij slecht weer wordt de telling verplaatst naar een latere datum.

Praktisch:

Afspraak om 15 u aan de ingang Legerstraat van het Schoonselhof. Vermits we het aantal deelnemers, ter voorkoming van mogelijke verstoring, beperken, is **vooraf aanmelden nodig**.

Wie wil deelnemen, geeft **een seintje met opgave van telefoonnummer aan Luc**. Dat kan telefonisch of per e-mail. Meebrengen: laarzen of stevige wandelschoenen, verrekijker, camera, hoofdbescherming.

Vrijdag 17 april om 20 u

Lezing Meeuwenonderzoek door dr. Eric Stienen (INBO)

Info en coördinatie: Joris Van Reusel - 0486 83 62 34

In Noorwegen viert men feest als de meeuwen weer terug zijn uit hun overwinteringsgebieden. Het begin van de lente kondigt zich immers aan. Bij ons zijn veel mensen ze liever kwijt dan rijk. Meeuwen zorgen voor overlast en schade, vallen mensen aan en bevuilen onze stedelijke omgeving.

Meeuwen laten niemand koud, maar slechts weinigen kennen ze echt goed. Daarom richtte Ardea in 2019 een (succesrijke) meeuwencursus in, vooral gericht op determinatie. In het zog daarvan bieden we nu een lezing van Vlaanderens meeuwspecialist Eric Stienen aan. Opnieuw een kans om je meeuwenkennis aan te scherpen!

Dr. Eric Stienen is als coördinator Zeevogelteam verbonden aan het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) waar hij verantwoordelijk is voor het onderzoek naar zeevogels en andere vogels die graag langs onze kust vertoeven. Broedende zeevogels zijn Eric's specialiteit. Al bijna dertig jaar volgt hij het wel en wee van tot de verbeelding sprekende kustbroedvogels zoals de visdief en de grote stern. Zowel op de meest prachtige onbewoonde eilanden als in drukke havengebieden zoals in Zeebrugge. Ook minder charismatische soorten als meeuwen boeien hem mateloos. Eric onderzoekt hun trekgedrag, de hofmakerij, het opvoeden van hun kroost en de interactie met de mens en komt tot verrassende inzichten. Door onze

Zilvermeeuwen - Foto: Kathy De Lange

meeuwen te volgen met innovatieve GPS-zenders kon hun gedrag in detail worden vastgelegd. Op basis van dit onderzoek zal Dr. Stienen uit de doeken doen waarom de grote meeuwen zo dicht bij de mensen leven en geeft hij u een kijkje in de wondere wereld van de meeuw. Verwacht u aan boeiende meeuwenverhalen en een geheel nieuwe kijk op het leven van de meeuwen!

Als extraatje presenteren we een verslagje over de jaarlijkse meeuwen-slaapplaatstelling (dd 1 februari 2020) in de Schelderegio, met o.a. René Maes (Natuurpunt Waasland). Ook

dat is een boeiend meeuwenverhaal!

Praktisch:

Afspraak om 20 u in CC Moretus, Berkenrodelei 36, 2660 Hoboken

Inschrijven gewenst via mail aan ardea@hobokensepolder.be

De inkom bedraagt 5 euro. Betaling via overschrijving op rek. nr BE81 5230 8065 0424 van Natuurpunt Hobokense Polder met als mededeling "Lezing Meeuwenonderzoek"

Deelnemers aan de cursus Meeuwzucht van 2019 genieten een wild card!

Donderdag 23 april om 20 u

Bestuursvergadering in CC Moretus

Zondag 26 april om 6 u

Vroegochtendwandeling: Vroege vogels in de Hobokense Polder + Openluchtontbijt

Gidsen: Danny Jonckheere en Marnix Lefranc

Ontbijtinformatie: Sylvia Van den Broeck - 0474 25 22 27, Heidi De Ridder

Naar jaarlijkse traditie gaan we 's morgens vroeg - we vertrekken een half uur voor zonsopgang (!) - met een luisterend oor op zoek naar zangvogels in de Hobokense Polder. Eind april zijn nog niet alle zomergasten gearriveerd. Het vogelconcert is daardoor nog iets minder overdonderend en voor een minder geoefend oor is het iets makkelijker om de zang van verschillende soorten te onderscheiden. We sluiten de excursie om 9 u af met een ontbijt.

Praktisch:

Afspraak om 6 u aan station Hoboken Polder. Einde 9 u met aansluitend ontbijt tot 10 u. Indien je mee ontbijt, is inschrijven verplicht. Inschrijven doe je door 6 euro per persoon (3 euro voor jongeren onder 14) te storten op BE81 5230 8065 0424 van Natuurpunt Hobokense Polder met als vermelding "Ontbijt Hobokense Polder" en het aantal personen. Meebrengen: verrekijker, laarzen.

Door het Coronavirus worden er mogelijk een aantal activiteiten afgelast. Controleer de website van Natuurpunt Hobokense Polder en de blog van Ardea: www.hobokensepolder.be ardea.hobokensepolder.be

Heggenmus - Foto: Guy Borremans

Vrijdag 1 mei om 8.30 u

Fietsexcursie Burchtse Weel en Polders van Kruibeke Low Impact

Gids: Wim Mertens – wim.a.mertens@proximus.be – 03 216 93 62

Op 1 mei nemen we de ontwikkeling in de nieuwe natuurgebieden Burchtse Weel en Polders van Kruibeke onder de loep. Beide gebieden zijn enkele jaren geleden in min of meerdere mate terug met de Schelde verbonden. De waterrijke gebieden trekken grote aantallen overwinterende watervogels aan. De laatste hiervan zullen we op de eerste dag van mei nog te zien krijgen, terwijl de eerste zomergasten (blauwborst, rietzanger, ...) ook al aanwezig zijn. Naast uitgebreide aandacht voor de vogels verneemt u ook wat het belang is van de getijdenwerking in de gebieden, hoe ze ingericht zijn en hoe ze beheerd worden. We fietsen rond de Burchtse Weel en vandaar

naar Kruibeke, waar we misschien ook wel een stukje te voet zullen doen. Reken op een fietstocht van ca. 30 km.

Praktisch:

Vertrek om 8.30 u aan de ingang van de fietserstunnel D'Herbouvillekaai Antwerpen. Einde: tussen 15 u en 16 u aan het veer Kruibeke - Hoboken. **Meebrengen:** fiets in goede staat (ev. reparatieset, reserve binnenband), fietsslot - lunchpakket (optioneel), we zoeken 's middags een etablissement waar we iets kunnen drinken en iets kleins kunnen eten. Stevig waterdicht schoeisel (laarzen zijn niet noodzakelijk) Verrekijker, telescoop, fototoestel

Blauwborst
Foto: Guy Borremans

Zaterdag 9 mei om 10 u

Zwerfvuil ruimen aan de Hollebeekvallei

Info: Luk Smets, 0477 66 94 32 - luk.smets@telenet.be

Eénmaal per kwartaal plannen we een opruimactie in één van onze natuurgebieden. Intussen is het volop lente en daar hoort ook bij: de zorg voor een proper natuurgebied. Kom ons helpen!

In maart kregen we al hulp bij het zwerfvuil ruimen in en rond de Hobokense Polder van laatstejaarsleerlingen van het Stedelijk Lyceum Olympiade. Ook nu komen zij ons helpen in het kader van een eindwerk. Meer

hierover leest u in dit Polderblad op blz 13.

Praktisch:

Afspraak om 10 u aan WZC Heidehof, Salesianenlaan 55 Hoboken. Wij zorgen voor vuilzakken en grijpstocken. Meebrengen: werkhandschoenen, gesloten schoeisel (of laarzen) Einde voorzien omstreeks 12 u met een drankje.

Zwerfvuil ruimen in de Polder - Foto: Luk Smets

Zondag 10 mei om 8 u

Natuurgebied Lovenhoek in Vorselaar-Pulderbos-Pulle

Gids: Erik Raes – 0472 80 71 13 (na kantooruren)

Begeleider: Luc Van Schoor – 0494 33 63 09

Lovenhoek is een natuurgebied van meer dan 145 hectare met een verrassend aanbod van veel verschillende leefgebieden voor planten en dieren. Tijdens deze prachtige voorjaarswandeling nemen we jullie mee door de vallei van de Molenbeek, die hier nog sterk kronkelt. In de vochtige, halfopen vallei wisselen moerasvegetaties en verspreide bomen en struiken elkaar af. De talrijke voorjaarsbloeiers geven kleur aan de statige oude loofbossen: sleutelbloemen, bosanemonen, en bosviooltjes.

Ook heel wat vogels voelen zich hier thuis, zoals buizerd, sperwer, zelfs de oehoe is hier meerdere malen gezien. De zwarte, groene, kleine, middelste en grote bonte specht zijn hier allen aanwezig. Tijdens de schemering is de mysterieuze houtsnip regelmatig waar te nemen. Sprinkhaanzanger, blauwborst en ijsvogel broeden in het gebied.

In de vochtige broekbossen en de depressies met veel kwelwater bloeit onder meer waterviolier. Overal in het gebied voelen reeën zich thuis. Ook de bever laat hier en daar zijn sporen na.

Wil je graag mee deelnemen, stip dan 10 mei aan in je agenda.

Praktisch:

Afspraak om 8 u aan 't Spant, Boomsesteenweg 335, Wilrijk of om 8.30 u aan de kerk van Pulderbos. Kostendelend rijden (0,07 euro/km). Daarna begeven we ons met de wagens richting Lovenhoek waar we de auto's achterlaten. Einde van de wandeling voorzien om 12.30 u

Meenemen: verrekijker, telescoop, vogelgids, fototoestel, schoeisel: zowel wandelschoenen als rubberlaarzen voorzien (ter plekke wordt beslist wat het meest aangewezen zal zijn)

Roodborsttapuit
Foto: Erik Raes

Zondag 17 mei om 14 u

Waterdiertjes scheppen en observeren in de Hobokense Polder

Voor kinderen tussen 6 en 12 jaar en een volwassene

Leiding: Lisette Bastiaens - lisette.bastiaens@hotmail.be - 0485 32 46 11

en Peter Van Elsacker - peter.vanelsacker@skynet.be - 0486 82 27 92

Water is een belangrijk onderdeel in de natuur. Toch zien we weinig van wat er zich onder het oppervlak bevindt en weten we weinig af van de kleine diertjes die daar leven.

Vandaag gaan we op onderzoek uit om daarover meer te leren. De kinderen mogen in groepjes zelf scheppen. Dan kunnen ze de diertjes goed bekijken met loepnetjes en sorteren op uiterlijke kenmerken. De grotere kinderen trachten de diertjes op naam te brengen, terwijl de kleinsten afsluiten met een spel. Materiaal is niet nodig, daar zorgen Lisette en Peter voor.

Praktisch:

Samen met oma, opa, mama of papa zijn kinderen tussen 6 en 12 jaar welkom aan de toegang in de Schroeilaan (schuin tegenover station Hoboken-Polder) om 14 u. Het einde is voorzien rond 16 u.

Het aantal kinderen is beperkt tot 20, daarom is **inschrijven noodzakelijk** bij Lisette. Deelname is gratis. Meebrengen: laarzen zijn wenselijk, schepnetjes zijn voorzien, maar als je een schepnetje hebt, mag je het meebrengen.

Donderdag 21 mei om 20 u

Bestuursvergadering in CC Moretus

Zondag 24 mei om 13.30 u

Hobokens Wild-wandeling door de Hobokense Polder met aansluitend bierproeverij

Gidsen: Raf Vander Veken, Danny Jonckheere en Koen Schelkens
Meer info: hobokenswild@hobokensepolder.be of 0497 05 65 54

Onze Hobokens Wild-ploeg nodigt u uit voor een zomerse wandeling in de Hobokense Polder. Einde mei bruist de Polder van het leven, schittert groen in duizend-en-één tinten en staan vele planten prachtig in bloei. Onze gidsen geven u graag de nodige uitleg bij alle bloeiende planten en kruiden, het thema van deze wandeling. Een aantal van deze kruiden worden ook gebruikt om ons superlekker, kruidig bier te brouwen: Hobokens Wild. Ook zal je wat 'in side' informatie krijgen over de drie dieren die je in de Polder tegen het lijf kan lopen en onze bieretiketten sieren: de Galloway koe, de vos en de roerdomp.

Op het einde van de wandeling wordt een proeverij van onze 3 Hobokens Wild-biersoorten of een speciale frisdrank aangeboden. Blond, Amber en Tripel worden samen met kleine hapjes geserveerd. Na de proeverij heeft u ook de mogelijkheid om uw eigen pakket(ten) van Hobokens Wild bier en het prachtige Hobokens Wild-glas aan te kopen.

De opbrengst van deze wandeling en bierverkoop gaat dit jaar naar het Team "Starry starry night" dat meedoet aan Expeditie Natuurpunt 2020, en een 65 km lange sponsortocht zal afleggen ten voordele van natuurgebied de Hobokense Polder.

Meer info: <https://expeditie.natuurpunt.be/project/26234> én op blz 17 in dit Polderblad

Praktisch:

- Afspraak om 13.30 u aan ingang Schroeilaan tegenover Station Hoboken-Polder. Einde omstreeks 16.30 u
- Deelnameprijs: 12,50 euro - Wandeling, Proeverij & Sponsoring inbegrepen

Met Raf op kruidentocht in de Polder - Foto: Jan Van den Meerssche

- Meebrengen: stevige wandelschoenen (laarzen indien nat weer), verrekijker en graag ... de zon
- **Inschrijven door storting van 12,50 euro per persoon** op rek. BE81 5230 8065 0424 van Natuurpunt Hobokense Polder met als mededeling "Hobokens Wildwandeling"
- Max. aantal deelnemers: 50

Zondag 31 mei tussen 14 u en 18 u

Dag van het Park en Nello's Feest

Organisatie: district Hoboken

Info: Raf Van der Veken – rafvdveken@hotmail.com

Het district Hoboken organiseert op de Dag van het Park een groots feest onder de naam Nello's Feest. Zij kunnen daarvoor rekenen op de gewaardeerde medewerking van Nello's Droomgenootschap.

Ook Natuurpunt Hobokense Polder zal van de partij zijn.

Je kan op onze stand terecht om nestkastjes te maken en de kinderen kunnen ook een kort, maar leerzaam dierspel spelen.

Praktisch:

Afspraak tussen 14 u en 18 u in het Gravenhof, Louisalei 7 te Hoboken.

Raf, Peter, Hedwig en Heidi zijn present om jou en de hopelijk vele bezoekers te woord te staan.

Wil jij ook een handje helpen? Het belooft immers een heel drukke namiddag te worden...

Stuur even een mailtje aan Raf!

Nestkastjes knutselen in Hoboken - Foto: Dirk Vanderpe

Maandag 1 juni om 8.30 u

Fietsexcursie SOS Weidevogels + Zwaluwen

Info en coördinatie: Joris Van Reusel – 0486 83 62 34

Dat het slecht gaat met de akker- en weidevogels is alom bekend. Het typische kleinschalige boerenland verdwijnt als sneeuw voor de zon, en wat nog als landbouwgebied over blijft, verschraalt, verdroogt, verarmt. Veldleeuweriken, huis- en boerenzwaluwen, grauwe gorzen,...: waar vind je ze nog? Hebben we binnenkort de laatste broedende Kievit in onze regio geteld?

Al enkele jaren trekken we er met de vogelwerkgroep al fietsend op uit om een stand van zaken op te maken in de Antwerpse zuidrand, daar waar het dichte stadsweefsel uitrafelt en flarden van weilanden en akkers zich nog tussen verkavelingen, industrieparken en golfterreinen bevinden. Op het eerste zicht een mager landschap voor de natuur en de weidevogels. Maar levert deze combinatie ook niet heel wat voordelen, zoals nieuwe voedselbronnen en nestplaatsen en beperkte predatie? Schuilen er in deze omgeving toch nog kansen voor heel wat bedreigde soorten? Is de scholtekster misschien de nieuwe ster van onze weiden?

Nieuwsgierig trekken we op ontdekkings- tocht, maar tevens hanteren we de waarnemingen om stevig aan de alarmbel te trekken bij het lokaal beleid. En om grondeigenaars, boeren, pachters en beheerders te motiveren om aan vogelvriendelijke landbouw te gaan doen. Het kan dus heel wat verschil maken om hieraan mee te werken! We observeren tijdens een fietstocht van ca 20 km die leidt naar bekende en minder bekende plekken in ons gehele werkingsgebied (en een beetje daarbuiten). Traditioneel vertrekken we in Wilrijk met hopelijk nog steeds enkele boerenzwaluwkolonies. Dit jaar ontdekken we ook de gemeenten Edegem en Hove, waar zeker heel wat potenties voor weidevogels zijn.

Praktisch:

Afspraak om 8.30 u aan 't Spant, Boomsesteenweg 335 Wilrijk. We fietsen op een rustig tempo tot ca 15 uur met onderweg een halte bij een hoevecafé om iets te nuttigen of te picknicken.

Inschrijven gewenst via mail aan ardea@hobokensepolder.be.

Meebrengen: fiets in goede staat, gepaste kledij, verrekijker, bokes.

Zaterdag 6 juni om 7.30 u

Orchideeëntocht naar de Sint-Pietersberg

Gids: Patrick Mannens

Info en inschrijven: Marnix Lefranc – marnix.lefranc@telenet.be - 0499 23 01 91

De Sint-Pietersberg op de grens van Vlaanderen, Wallonië en Nederland is gekend voor zijn uitzonderlijke flora. Het is een hotspot voor wilde orchideeën. Patrick Mannens neemt ons op sleeptocht voor een boeiende ontdekkings- tocht. Als lid van SEMO (Studiegroep voor Europese en Mediterrane Orchideeën) en vrijwillig medewerker in de Nationale Plantentuin in Meise is hij gespecialiseerd in orchideeën. Ook onderweg naar de Sint-Pietersberg bezoeken we enkele plekken waar we op zoek gaan naar orchideeën. Als het meevalt dan maken we kans om in de loop van de dag een tiental soorten te ontdekken.

We beperken ons tot 20 deelnemers. De plaatsen die we zullen bezoeken

zijn te kwetsbaar om met grote groepen te betreden. Eén van de plaatsen die we bezoeken is een wegberm: daar is het dragen van een fluohesje noodzakelijk.

Praktisch:

Afspraak om 7.30 u op de parking van de sporthal Sorghvliedt, Krijgsbaan in Hoboken, terug omstreeks 20 u. Vergeet niet om een zelf gemaakte picknick, drank en een fluohesje mee te nemen. Kosten- delend vervoer aan 7 cent per kilometer.

Vooraf inschrijven bij Marnix Lefranc.

Bijenorchis - Foto: Patrick Mannens

Zondag 14 juni

ARUW Ring-event (onder voorbehoud)

Leiding: ARUW-team

Inschrijven verplicht: eddie.schild@scarlet.be

Ardea is ondertussen al enkele jaren bezig met het ophangen van nestkasten voor kerk- en steenuilen, en ook voor toren- en slechtvalken. De monitoring van de broedgevallen nemen we ook op ons. Hiervoor heeft Ardea een apart team onder de naam ARUW (Ardea Roofvogels en Uilen Werking). Velen hebben ons reeds gevraagd om bij het ringen van de jonge vogels te mogen aanwezig zijn. Dit zijn de mooiste momenten van de broedcyclus. De schattige pluizige jongen worden door onze gediplomeerde ringer Raf Beyers gewogen, gemeten en voorzien van een wetenschappelijke ring.

Wie dit wil meebeleven, kan ons per e-mail inlichten. Er zijn buiten dit event op 14 juni nog vele andere kansen. Zowel voor kerkuil als voor steenuil. Het volstaat om uw voorkeur (steenuil of kerkuil) met aantal deelnemers aan ons kenbaar te maken via e-mail. Wij nodigen u dan uit voor een ringsessie. Gezien de gevoeligheid, stressfactor voor de

jonge vogels beperken wij telkens het aantal deelnemers. De ringmomenten dienen immers in alle rust te kunnen verlopen. En omdat elk dier, elk broedgeval en elk seizoen onvoorspelbaar is, is het vastleggen van een datum lang op voorhand vrij riskant. Toch mikken we voor een eerste ring-event op 14 juni. Hou er echter rekening mee dat deze datum nog kan wijzigen. Lukt het voor jou niet op 14 juni dan voorzien wij een andere sessie. Wil je zo'n ringmoment eens graag meemaken en zo wat meer bijleren over onze uilen en roofvogels? Dat kan! **Geef je naam, e-mailadres en gsm-nr door via e-mail** en wij nodigen je dan persoonlijk uit voor een

Jonge kerkuil - Foto: Kathy De Lange

ringsessie. Geef ook op of je meer interesse hebt voor een welbepaalde soort.

We proberen iedereen een kans te geven maar kunnen dat natuurlijk niet met 100 % zekerheid garanderen. En lukt het dit jaar niet dan nemen we je aanmelding mee naar volgend jaar!

Donderdag 18 juni om 20 u

Bewegingsvergadering in CC Moretus

Zaterdag 20 juni om 9 u

Natuurbeheer in de Hobokense Polder

Leiding: Wim Mertens, 03 216 93 62 en Danny Jonckheere, 0478 33 24 27

Wil je in de natuur samen met anderen de handen uit de mouwen steken en daarmee zorgen voor een gezonde leefomgeving? Kom dan bij de vrijwilligersploeg van de Hobokense Polder.

Vandaag starten we de zomerwerken met het traditioneel maaien van het wandelpad tussen de plassen en de bijhorende graslandjes. Met maaibalk,

bosmaaier en tractor gaan we erin vliegen. Kom jij ook eens een keer mee helpen?

Praktisch:

Afspraak om 9 u aan de containers achter United Caps. Geef een seintje aan Wim of Danny dat je komt. Voor ieder voorzien we een lekkere koffiekoek en een bakje koffie of thee.

Foto: Dirk Vandorpe

Zaterdag 20 juni om 8.15 u

Flirten met de landsgrens in de Markvallei en het Merkske

Gids: Erik Raes – 0472 80 71 13 (na kantooruren)

Begeleider: Luc Van Schoor – 0494 33 63 09

Knuppelpaden, de lange statige dreven van Wortel-Kolonie, stiltegebieden, poeltjes bruisend van het leven,

heerlijke vergezichten, vrolijk fluitende nachtegalen en wielewalen, rietkragen en natte beemden, beekbegeleidende

bossen, boomkikkertjes, zeldzame planten en vlinders ..., reeën die je verast aankijken... Omhoogschroevende roofvogels ... Je ziet het er allemaal.

Graag nodigen we je uit op deze heerlijke vroeg-zomerwandeling waar alle natuurliefhebbers aan hun trekken zullen komen. Zowel de vogelaars,

plantenliefhebbers als libellen- of vlinderspotters.

We delen de dag op in twee wandelingen, onderbroken door een lunchpauze waar iedereen rustig de tijd kan nemen om zich tegoede te doen aan zijn meegebrachte picknick. Dranken zijn verkrijgbaar aan democratische prijzen.

Praktisch:

Afspraak om 8.15 u onder het viaduct aan het 't Spant', Boomsesteenweg 335, Wilrijk
Einde van de wandeling omstreeks

17.30 u ter plaatse. Kostendelend rijden (0,07 euro/km)

Meenemen: picknick voor tijdens de lunchpauze, drank voor onderweg, verrekijker, fotoapparaat, veldgidsen, stevig schoeisel, muggenmelk, lange broek om tekenbeten te vermijden, regenbestendige kledij (die we hopelijk niet nodig hebben)

Om organisatorische redenen vragen we je vriendelijk om **in te schrijven via raes.janssens@gmail.com** ten laatste 10 juni zodat wij een beter zicht kunnen krijgen op het aantal deelnemers. Tot dan!

Zaterdag 27 juni vanaf 14 u

Hobokens Wild Bar

Info: hobokenswild@hobokensepolder.be

Op een aantal zomerse weekenddagen stellen we onze Hobokens Wild Bar op in de Hobokense Polder. Hier kan u na een fijne wandeling of rustig uitje in het prachtige groen genieten van ons Hobokens Wild bier, verkrijgbaar in de ondertussen befaamde superlekkere soorten: Blond, Tripel en Amber.

Voor de kleinsten en groteren die geen bier lusten, serveren wij ook een lekkere frisdrank. Aan onze stand kan u ook pakketten Hobokens Wild en een prachtig glas kopen om verder te genieten thuis of cadeau te doen. De op-

brengst van de verkoop gaat naar onze afdelingswerking van Natuurpunt.

Praktisch:

U kan onze bar vinden - wel enkel bij goed weer - nabij de ingang van de Hobokense Polder, Schroelaan (schuin tegenover station Hoboken-Polder). In het julinumnummer van Polder.blad kondigen we het volgende barmoment aan.

Kom je graag meehelpen met de bar, mail naar hobokenswild@hobokensepolder.be

Foto: Erik Raes

Foto: Tom De Dobbelaer

Zondag 28 juni om 19.30 u

Gierzwaluwwandeling

Leiding: Wim Stappers – 0477 51 61 54 // Joris Van Reusel – 0486 83 62 34 // Eddie Schild – 0498 73 60 77

Na de succesvolle gierzwaluwtocht van vorig jaar in de omgeving van het Kiel gaan we naar de andere kant van onze regio. Immers de resultaten op het Kiel waren meer dan goed. We stelden vast dat er nog veel nestplaatsen niet gekend waren. Naast het zoeken van nestplaatsen was het ook de bedoeling om de bewoners van de wijk attent te maken op de aanwezigheid van nestelende gierzwaluwen in hun huis, straat of wijk. Hen informeren was het logische gevolg. Ondertussen hebben we verschillende contacten gelegd op

het Kiel waar we dit jaar en volgende jaren verder mee aan de slag kunnen.

Dit jaar wandelen we door de straten in de oude dorpskern van Mortsel en gaan het concept van vorig jaar herhalen. Ardea wenst ook meer en meer grensoverschrijdend te werken en in dit geval is dat samen met Natuurpunt Land Van Reyden. Ook hier gaan we op zoek naar mogelijke kolonies. Eerst lichten we ons S.O.S. Gierzwaluwproject toe en dan wandelen we op een rustig tempo van de 'Statielei' richting de Sint-Benedictuskerk.

Praktisch:

Afspraak om 19.30 u op de hoek van de Statielei en de Pieter Reypenslei in Mortsel. Ook gemakkelijk te bereiken met tram 7 en 15. Einde voorzien rond 22 u.

Gierzwaluw
Foto: Kathy De Lange

Zondag 12 juli om 9 u

Natuurbeheer in de Hobokense Polder

Leiding: Wim Mertens, 03 216 93 62 en Danny Jonckheere, 0478 33 24 27
Meer info: zie 20 juni

Vrijdag 22 tot zondag 24 mei

Driedaagse Marker Wadden en Wetlands Midden-Nederland

Wie dacht alles gezien te hebben in Nederland mag deze Ardea-vogel-meerdaagse zeker niet missen. Onze noorderburen creëren immers regelmatig nieuwe natuurgebieden, zoals de unieke vogelarchipel Marker Wadden die pas in 2018 na jaren werk tot stand kwam.

Om de ecologische waarden van het Markermeer, een door de Houtribdijk afgesloten stuk van de voormalige Zee van de Noordzee te versterken, werd er in 2016 gestart met de aanleg van een innovatieve eilandengroep. Dat project beoogt een betere bodem en waterkwaliteit en meer biodiversiteit. Er wordt gestreefd naar een natuur- en recreatiegebied van zo'n 10 000 hectare, wat één van de grootste natuurprojecten in West-Europa is.

De eilanden vormen ondertussen al een waar vogelparadijs. Grote kolonies visdiefjes en kluten ontwikkelen zich er razendsnel. Maar ook dwergstern en kleine plevier vonden er meteen een geschikt broedbiotoop. Tal van andere watervogels (steltlopers, meeuwen, stern, eenden, ...) broeden er of vinden er een geweldige rust- en voederplaats tijdens de trek.

Een bezoek aan de Marker Wadden is altijd wat avontuurlijk. Het kan enkel met een veerboot bereikt worden en er is slechts een beperkte accommodatie, dus iets voor echte natuurliefhebbers. Daarom richten we deze meerdaagse zo in dat we ten volle van deze levendige natuur kunnen genieten. We nemen er rustig de tijd om, samen met een gids, het noordelijk eiland wandelend te verkennen (met o.a. enkele bijzonder knappe observatiehutten). Maar er is ook tijd om lang te observeren, te fotograferen en tekenen, om ongedwongen te kuieren langs het strand en de slikken... om helemaal in de ban van de vogels te komen.

Voor en na dat dagje Marker Wadden doen we, nu we er toch vlak bij zijn, nog enkele andere vogelparadijzen in Midden-Nederland aan: de Zouweboezem is er zo één van. In dit moe-

rasgebied treffen we o.a. een kolonie purperreigers en zwarte sterns. Ook de Lepelaarsplassen (Lepelaarskolonie!) en de Oostvaardersplassen (die beiden samen met de Marker Wadden deel uitmaken van het Nationaal Park Nieuw Land) staan op het programma. In deze tijd van het jaar staan de natte weiden en polders tussen Utrecht en Hilversum bol van de weidevogels. We bezoeken dan ook de unieke plasdraslandschappen van o.a. de Vinkeveense, de Loosdrechtse en de Oostelijke Vechtplassen waar we heerlijk kunnen genieten van honderden grutto's en andere steltlopers. En voor de vroege vogels is ook het bekende Naarder-

meer (rietvogels!) een nabije optie voor een dauwexcursie. En o ja, onderweg houden we halt bij hét ooievaarsdorp van Nederland.

Afhankelijk van het weer plannen we pas kort vooraf de voor- en na-excursies naar en door al deze gebieden. We maken afspraken met lokale gidsen en gebiedskenners en laten ons leiden door de aanbevelingen van de natuurbeschermingsorganisaties (Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Stork). We steken ons licht op in de plaatselijke bezoekerscentra. En indien mogelijk maken we gebruik van een fluisterboot of kano om vanop het water te kunnen observeren. Laat dan

Zwarte stern - Foto: Walter De Weger

die zeearend maar laag overscheren!

Praktisch:

- We verblijven in het Natuurhuis Koos Vorrinkhuis in Lage Vuursche, te midden de koninklijke bossen. Het is een eenvoudig en heel rustig groepsverblijf (met tweepersoonskamers) waar we zelf samen kunnen koken en genieten van de omgeving. Ardea voorziet lekkere en gezonde maaltijden voor de eerste avond, 2 ontbijten en 2 lunches, en we eten uit (restaurantbezoek) op de tweede avond. Het vervoer gebeurt safari-gewijs met twee minibusjes, wat het reizen op zich al heel plezierig maakt.
- In de prijs van 230 euro is alles in-

begrepen, behalve kleine uitgaven onderweg of extra drankjes in het Natuurhuis. Mee te nemen zijn een lunchpakket voor de eerste middag, slaap- en toiletgerief, en het klassieke "vogelgerief" (verrekijker, vogelgids, telescoop, camera..). Een drinkbus en een brooddoos komen zeker van pas. En heel wat papier of megabytes om al die vogelwaarnemingen te registreren!

- Vertrek: vrijdag 22 mei om 8.30 u, 't Spant Boomssteenweg 335 te Wilrijk
- Terug: zondag 24 mei om 19 u op dezelfde plaats.
- De coördinatie, leiding en voorbereiding is in handen van Ardea-kernleden:

Kathy De Lange 0478 31 49 08 en Joris Van Reusel 0486 83 62 34.

Inschrijven:

- De plaatsen zijn beperkt, dus snel inschrijven én onmiddellijke betaling is aan te raden. Dat kan door email naar ardea@hobokensepolder.be én storting van 230 euro op reknr. BE81 5230 8065 0424 van Natuurpunt Hobokense Polder met als mededeling "Driedaagse Marker Wadden"
- Deelnemers ontvangen kort vooraf een bericht met meer gedetailleerde info, vragen m.b.t. dieet etc. en nadien een helder en rijk geïllustreerd verslag.

Stedelijk Lyceum Olympiade ruimt mee zwerfvuil in onze afdeling

Goedendag, beste lezer, wij zijn het Clean Up Team.

We zijn als laatstejaarsstudenten van het Stedelijk Lyceum Olympiade een project opgestart, waar we het hele jaar moeten aan werken. We hebben gekozen om ons in te zetten om de natuur, het milieu en de leefomgeving van de mens proper te houden en gezonder te houden door afval en straatvuil op te ruimen in deze gebieden.

Als kleine groep ons inzetten voor veel gemeentes en grote natuurgebieden is zeer moeilijk omdat rondliggend afval deze tijd niet meer weg te denken is. Hierbij hebben we de hulp gevraagd aan de organisatie Natuurpunt Hobokense Polder. Deze organisatie was zeer tevreden over ons plan en ons idee over het opruimen van deze plekken. Clean Up en Natuurpunt hebben mekaar ontmoet en vergaderd. We vertelden ons plan en wat we wilden doen en bereiken en Natuurpunt bood meteen hun hulp aan. Natuurpunt heeft ons dan verschillende opruimacties in hun natuurgebieden (de Hobokense Polder, en in mei de Hollebeekvallei) mee laten doen, waardoor de natuur proper wordt gemaakt, en wij als studenten ons project kunnen waarmaken en Natuurpunt er ook een handige hulp bij krijgt. De samenwerking was ontstaan om ons samen in te zetten voor een proper Antwerpen en een gezonder natuur.

Wat gebeurt er in de Polder?

Tekst: Wim Mertens

Begrazing

In het dertig hectare grote begrazingsblok houden ongeveer vijftieng runderen het landschap open.

Twintig jaar begrazing heeft de samenstelling van de vegetatie in de Graspolder sterk gewijzigd. In korte vegetaties domineren rozetplanten die zo laag tegen de grond groeien dat de runderen ze niet kunnen opeten en ook giftige of onsmakelijke soorten. De paarden, toen deze er nog stonden, openden de dichte wilgenbosjes, door wilgenschors te eten, het meest voedzame wat ze in de winter konden vinden.

De runderen hielpen ook door het verorberen van de twijgen en dunnere takken. Doornstruiken zijn natuurlijk heel wat minder smakelijk. Bramen, rozen en meidoorns rukten op. Vroegere open plekken groeien meer en meer dicht met deze stekelige struiken. Heel fijn voor vogeltjes die er hun nest in kunnen maken en insecten die nectar vinden in de bloemenpracht.

Toch willen we de openheid van het gebied op de vroegere graslanden bewaren.

Daarom zetten we de doornstruwelen

lokaal terug tot kleinere bossages. Hierin vinden allerhande dieren nog voldoende schuilplekjes en voedsel, maar tegelijkertijd krijgen tengere plantensoorten, bv bijen- en bosorchis, duizendguldenkruid en vele andere kruidachtige bloemplanten en groeiplek. Hier hebben onze vrijwilliger de voorbije maanden hard aan gewerkt.

Ontsnapte runderen

Zoals meestal in de winter ontsnapt de runderen ook de voorbije maanden enkele keren. Tijdens de winter blijft er weinig eten over in hun graasgebied. Aan de andere kant van de draad ziet het gras er steeds veel groener uit. De drang naar buiten is dus erg groot.

Tegelijkertijd vallen er in de winter meer bomen omver, ook op de afrastering. Bovendien zijn vele weidepalen al erg oud en zelfs het duurzame robinia- en kastanjehout rot op den duur. Als de runderen hun kop door de draad steken om het gras aan de andere kant van de draad te bereiken wordt wel eens een paal omvergeduwd. De runderen profiteren snel van de openingen die hierdoor ontstaan.

Soms duurt het even vooraleer wij door hebben dat ze het begrazingsblok verlaten, want meestal keren ze na enkele uren terug naar hun vertrouwde gebied.

Om ontsnappingen tot een minimum te beperken, is er ondertussen welkijks een ploeg goudklompen in de weer om versleten palen te vervangen, schade aan het raster te herstellen en bramen van de prikkeldraad te verwijderen.

Een helse klus met de vele kilometers draad die in de Hobokense Polder staan!

Duizendguldenkruid

Foto: André Van Langenhove

Kortelings zal de nieuwe kijkwand de Dodaars aan het Rallegat geplaatst worden. We doen nog steeds beroep op gulle schenkers om de zware kost hiervan te helpen dragen. DANK !!!!!

Wil je ons helpen, dan kan dat met een gift!

Fiscaal aftrekbare giften (min. 40 euro) dienen gestort te worden op de rekening BE56 2930 2120 7588 van Natuurpunt met vermelding "Project 4010, Kijkwand Hobokense Polder"

Scholen en Goudklompjes

Tekst: Peter Van Elsacker - Foto's: André Van Langenhove

Op het einde van vorig jaar hebben de Goudklompjes samen met schoolklasjes van de Leerexpert (A. Leyweg 10 en 14) maai- en kapwerken uitgevoerd. LE 10 hielp mee op de grasvelden langs de Schroeilaan (de "Schroevelden"). Deze hebben een tweede maaibeurt nodig (na die van juli) om er voor te zorgen dat ze een bloemrijk en insectenrijk grasland blijven. We maaiden in blokken en lieten stukken ongemaaid. Zo hebben insecten nog voldoende overwinteringsplaats en geeft dat meer variatie in plantengroei na de winter. Langs de sloten werden de braamstruiken deels gemaaid en werden een aantal struiken gesnoeid, zodat het grasveld terug wat groter wordt. Met LE 14 hebben we gelijkaardige werken uitgevoerd in de Metaalstraat, dat is het wandelpad van de oude spoorweg naar de Naftaweg. Over de hele lengte, werden de kanten gemaaid en enkele struiken in de gracht werden gekapt. Het maaisel werd bijeen gerakeld en afgevoerd en het hout werd in een houtwal gestoken.

Na een weldoende eindejaarsvakantie deden we verder op de Schroevelden, maar zonder de hulp van schoolkinderen, die we toch misten bij het opruimen, want de hele maand januari kwamen er geen schoolklassen. Maar enkele kleinkinderen van Goudklompjes - Kristan, Marie en Noor - kwamen

op een vrije dag een handje toesteken in het afgesloten deel aan de Metaalstraat, het voormalige Stort. We maaiden langs de oever van de gracht en kaptin struiken. Dat was alweer 2-3 jaar geleden en het was nodig om de oever terug vrij te maken van de overdadige vegetatie en bramen. Dat geeft meer licht en leven in de gracht.

Daarna hebben we drie woensdagen gewerkt (januari – februari) in de Graspoeder aan Schelde, in het veeraster. Het typische karakter van dat gebied is een grasveld met verspreide bomen en struiken van o.a. meidoorn, rozen en bramen. Het terrein daar is echter aan het dichtgroeien en om dat open karakter te behouden is het nodig om die bomen en struiken terug te dringen door die te snoeien, kappen en afzagen. Lastig werk: het zijn allemaal stevige "prikkers" met doornen of stekels.

het bos, wat meer kansen biedt voor andere planten en dieren en zodoende meer diversiteit oplevert. Maar als ze op de wandelpaden vallen of een gevaar vormen voor de wandelaars dan grijpen wij in. Die bomen werden in stukken gezaagd en van de paden verwijderd, het takkenhout werd ergens ter plaatse op een hoop of in een takkenwal gestapeld, het bruikbare stamhout werd weggevoerd.

Heel belangrijk werk is het onderhouden van de prikkeldraadomheining van het veeraster. Die Galloways zijn geen domme runderen, die vinden altijd wel ergens een gaatje om een stapje in de vrije wereld te kunnen zetten, wat meermaals is gebeurd. Het is moeilijk om zulke zwakke plekken in de omheining te vinden want de totale lengte is kilometers lang, vaak door moeilijk toegankelijk terrein. Voor het herstel kunnen we rekenen op een ploeg techneuten die rotte palen en kapotte prikkeldraad vervangen. De omheining is vaak overgroeid door bramen die zwaar drukken op de draad, die moeten dus eerst weggemaaid worden. Het raster herstellen zal een werk zijn dat ons de volgende weken nog veel zal bezighouden.

In februari bezorgden de voorjaarsstormen ons heel wat extra werk. Bomen waaiden omver, grote takken en kruinen braken af. Dat is niet zo erg, zo komt er terug wat open ruimte en meer licht in

André Van Langenhove

Ook Natuurpunt Hobokense Polder gaat voor verduurzaming van het machinepark

Tekst: Raf Van der Veken

licht gewicht op speelgoed maar het blijft een gevaarlijke machine.

Er zijn 3 standen van licht tot zwaar, maar we hebben vooral vlot op stand 2 gewerkt.

We begonnen met lichte opslag te maaien, nadien hoger en stugger gras, riet en uiteindelijk bramen ... een zaligheid om zo soepel en precies te werken.

Bij de klassieke benzinemaaier werk je horizontaal, van links naar rechts en laat je bij de laatste handeling gas los, bij de elektrische moet je de hendel continu ingedrukt houden.

Nog voordelen: het aantal decibels ligt een pak lager bij deze uitvoering, zeer aangenaam voor de gebruiker, de collega-gebruikers, naburige wandelaars en elk dier dat over gehoor beschikt. De geur van de benzinedampen is er niet meer, je voelt je veel frisser na enkele uren maaien.

Na 2 uur maaien ... de batterijtest; hoe vol is deze nog? Volledig vol!!! tot mijn verbazing (uiteeraard nieuwe machine die volledig was opgeladen)

De machine werd doorgegeven aan beheercollega's Wim Mertens en Koen Schelkens, zij maaiden nog ieder een uur, en bij de batterijcheck bleek maar 1 blokje verbruikt. Ook zij waren in de wolven van de kracht en het gebruiksgemak.

Nog wat technische weetjes :

- de machine weegt ca 4,5 kg (onze benzinemaaiers ca 8 kg)
- de rugbatterij AR2000, een lithium-ionaccu met robuuste omhuizing: 6,5 kg
- we gebruikten een standaard gras-snijblad.

De batterijen zijn ook compatibel met de accu kettingzagen en accu heggen-scharen.

Je kan 2 types lader aanschaffen: een gewone oplader met laadtijd ca 2,5 uur of een snellader met laadtijd 45 minuten.

Het vereist enige discipline om steeds met een opgeladen batterij te kunnen vertrekken en een batterij mag je nooit onbewaakt opladen. Laad allen op als de batterij (bijna) leeg is. Je dient nog steeds gehoorbescherming en een beschermkap te gebruiken voor het gezicht. Het enige minpunt dat ik kan bedenken is dat de aanschaf van een accu-bosmaaier, batterij en oplader 2,5 x zoveel kost als een benzinemaaier.

Je kan evt werken met kleine batterijen die je aan een broeksriem hangt, die zijn goedkoper, maar gaan slechts 45 minuten mee.

Uiteraard spaar je de kost van brandstof uit en is het onderhoud goedkoper. Het ecologisch verhaal en het comfort is onbetaalbaar.

Zoals je kan lezen, zijn we zeer gelukkig met dit toestel en wordt het sindsdien bij de goudklompjes en weekendbeheerders graag gebruikt. We plannen geen nieuwe benzinemaaiers meer aan te kopen, maar gaan voor de elektrische modellen. Ik hoop op korte termijn een accu kettingzaag te mogen testen met ons beheerteam.

Een schonere wereld begint bij onszelf en we geven graag het goede voorbeeld!

Op de Dag van de Natuur, 23 november 2019, was het zover. De beheerploeg keek er naar uit om onze nieuwe aanwinst in gebruik te nemen, een elektrische bosmaaier van het merk Stihl, FSA130.

Meer en meer worden verbrandingsmotoren vervangen door elektrische aandrijving en met natuurbeheermateriaal is dit niet anders.

Persoonlijk stond ik er nogal kritisch tegenover ... hebben deze nieuwe toestellen wel de kracht van onze huidige bosmaaiers? Die zware rugzak geeft toch niet te veel hinder? Hoe snel zit je met een lege batterij?

Na enkele minuten maaien verdwenen al enkele vooroordelen. De machine ligt veel lichter in de handen en je merkt amper dat je een rugzak aan hebt. Het vereist wel een andere manier van werken, het lijkt wat door zijn

Team Starry Starry Night steunt Hobokense Polder via deelname aan Expeditie Natuurpunt

Het laatste weekend van juni organiseert Natuurpunt opnieuw Expeditie Natuurpunt.

Lut en Wim wonen in Antwerpen en wandelen/lopen af en toe in de Hobokense Polder. Zij vertellen:

“Toen we voor Expeditie Natuurpunt een natuurgebied moesten kiezen dat we willen steunen, was de keuze snel gemaakt. De natuur zo dicht bij 't stad heeft extra zorgen nodig.

We hebben enorm respect voor de vrijwilligers die er meewerken aan het beheer en voor de vele natuurgidsen. Zij zetten zich dag in, dag uit in om van de Hobokense Polder een uniek gebied in Antwerpen te maken. Het is met zijn 170 ha dé groene long ten zuiden van de stad. Met plassen, rietvelden, vlonderpaden, kijkwanden en de Galloways biedt de Hobokense Polder een prachtig wandelgebied met een mooie biodiversiteit.

Aan één van die plassen werkt men momenteel aan een nieuwe kijkwand de “Dodaars”. En een stevige constructie in cortenstaal kost geld. Daarom willen we met onze actie dit initiatief steunen.

Op 27 en 28 juni lopen wij, samen met Mark en Katrien, de Hagelandroute in het kader van Expeditie Natuurpunt. Daarvoor organiseren we nog enkele fondsenwerfacties. Graag nodigen we wij jullie al uit op de kruidenwandeling van 24 mei met achteraf een Hobokens Wildbiertje. Zie Kalender blz 8.

Steunen kan je via onze projectsite.
We danken je!
Lut”

Aankomst in Muizen - 2018 - Foto: Ria Thys

Op zondag 28 juni in de namiddag komen de wandelaars aan in Muizen waar ze met de vele andere deelnemers in een kermis sfeer worden ontvangen. Wij willen uiteraard met een uitgebreide afvaardiging van onze afdeling ons team feestelijk ontvangen. Wie graag meegaat naar Muizen, geeft een seintje aan luk.smets@telenet.be of belt even naar 0477 66 94 32.

Steunen kan je via: <https://expeditie.natuurpunt.be/project/26234>
Tip: voor elke gift van 40 euro ontvang je een fiscaal attest. Daarmee recupereer je 45% van het bedrag.

Wandelen in de Hobokense Polder met gids!!

Tekst: Annie Van Zwieten - Foto's: Walter Vandeweyer en Raf Cole

Al ongeveer 40 jaar bestaat de mogelijkheid om onder begeleiding van een gids een bezoek te brengen aan de Hobokense Polder.

In het begin werden vooral klassen van de lagere school (4de, 5de en 6de leerjaar) en van de eerste graad middelbaar rondgeleid. Al snel werden er ook werkbladen voor deze leerlingen gemaakt. Die zijn ondertussen gedaeterd en nog in de vorige spelling, dus niet meer bruikbaar.

Via de Stichting Leefmilieu kwamen vanaf 1987 tot 1994 volwassenen en leerlingen van scholen uit zowat heel Vlaanderen naar de Hobokense Polder in het kader van een project rond water en waterzuivering.

Ook leerlingen van de opleiding verpleegkunde brachten vanaf 1984 tot 1990 een geleid bezoek met als thema de "kringloop in de natuur", dit in het kader van hun cursus "algemene – en milieuhygiëne".

Groepen van volwassenverenigingen vroegen tijdens het weekend wandelingen aan, om hun leden het mooie groengebied te laten ontdekken.

Ondertussen werden er ook kalenderwandelingen opgestart, elke 3de zondag van de maand, behalve in juli, en als extra een vroegochtendwandeling en twee wandelingen in de schemering voor de vogelliefhebbers. Deze

wandelingen gingen door tot 2010.

Nadien werden vooral themawandelingen aangeboden: paddenstoelen, lente, duisternis, bijen en bloemen enz.

De vroegochtendwandeling gaat nog elk jaar door en werd uitgebreid met een ontbijt in openlucht.

De gidsen voor al deze wandelingen vormden een mooie ploeg. Spijtig genoeg moesten we van enkelen van het eerste uur al afscheid nemen, door overlijden, ziekte, verhuis of andere omstandigheden.

Gelukkig zijn er steeds nieuwe en enthousiaste mensen die de liefde voor natuur en hun kennis daarover met anderen willen delen. Zo kunnen we nog steeds wandelingen aanbieden.

Een wandeling gidsen is geen vrijblijvend iets. Overleg over hoe leerlingen het best ingewijd worden in de geheimen van de natuur en hoe we hen interesse en respect voor die natuur kunnen bijbrengen, is erg belangrijk. Door samen te wandelen en te brainstormen kunnen we veel van elkaar leren. Het gidsen van volwassenen en gezinnen met kinderen vraagt dan weer een andere aanpak. Steeds bijstuderend en lezen zijn dan ook een must voor ieder die met groepen de Hobokense Polder intrekt.

De scholen van de omgeving komen nog altijd met hun leerlingen wandelen, zowel basisscholen als middelbaar. Maar ondertussen komen er ook meer en meer aanvragen van bedrijven die in het kader van een teambuilding willen komen wandelen. Ook krijgen we tegenwoordig meer aanvragen van privépersonen die bij gelegenheid van een verjaardag, pensionering of jubileum hun gasten een geleide wandeling willen aanbieden, al of niet met een drankje aan het einde van de wandeling.

De gidsen spelen hier op in en houden rekening met wie de wandeling aanvraagt. Een ontspannende wandeling voor een familie is uiteraard anders dan een wandeling voor schoolkinderen of jongeren.

Graag wil ik hier dan ook een grote pluim geven aan alle gidsen voor hun grote inzet. Ooit was er het idee om gedurende een jaar geleide wandelingen aan te bieden, het zijn ondertussen 40 jaar geworden.

Van harte proficiat allemaal!!!

Natuurpuntbier Hobokens Wild

Wild bier van Hoboken

Geniet van ons artisanaal gebrouwen bier en steun de prachtige natuur van de Hobokense Polder

Bestel nu uw bierpakket als origineel eindejaarsgeschenk of gewoon ... lekker voor uzelf
Verkrijgbaar in 3 wilde biertypes:

fris en vol **Blond**
(6,5% Alc.)

kruidige **Tripel**
(8,0% Alc.)

warm winters **Amber**
(9,2% Alc.)

per soort of mix
in pakket van 6 of 12

Bestel nu via onze webshop: hobokenswild.ccvshop.be

Natuurpunt
Hobokense Polder

Prijs vanaf 18 € per 6
afhaalpunt in Hoboken

Meer info: hobokenswild@hobokensepolder.be

Meer info op
www.hobokensepolder.be/hobokenswild
of
hobokenswild@hobokensepolder.be

Nu ook verkrijgbaar: sierlijk
bierglas met opdruk van het
logo "Hobokens Wild"
Prijs 5 euro

Vogelwaarnemingen – Regio Zuid Antwerpen

november - december 2019 - januari 2020

Luc Van Schoor - Vogelwerkgroep ARDEA

Gedurende deze periode werden er in totaal 5245 vogelwaarnemingen ingevoerd op "waarnemingen.be".

In vergelijking met dezelfde periode in 2018 betekent dit een toename van 13%.

Onder de 141 waarnemers prijkte ditmaal Wouter Van Assche als koploper van de veel-invoerders met 1240 waarnemingen, gevolgd door Pierre Blockx met 919 wn en John Van de Voorde met 358 wn.

Deze drie toppers zorgden samen zomaar eventjes voor 48% van alle ingevoerde waarnemingen.

Tijdens de watervogeltellingen van 16/11 werden op Fort VI/Wilrijk 457 krakeenden geteld (vorig maximum was 404 exx) en 1 brandgans als nieuwe gebied-soort (MH en WV).

Op de ARDEA website kan je dagelijks de ingevoerde waarnemingen bekijken via www.hobokensepolder.be/vwardea/waarnemingen.htm

Soortenbespreking

Van de 96 waargenomen vogelsoorten bespreken we hierna een selectie van 29 soorten.

In dit overzicht ontbreken echte zeldzaamheden, maar noteerden we wel krooneend als meest opvallende gast.

De schuwe **roerdomp** is in onze regio een schaarse wintergast, die in de Hobokense Polder, met enkele rietvelden, nog een geschikt habitat aantreft, zo ook op 31 januari waarbij 1 exemplaar op de Reigershoek neerstreek (DJ)

Het aantal overwinterende **kleine zilverreigers** is de laatste jaren in Vlaanderen duidelijk afgenomen. Deze neerwaartse trend is ook merkbaar in het Antwerpse Scheldebekken en meer in het bijzonder in het Rangeerstation Antwerpen Noord/De Kuifeend (mondelijke mededeling Ludo Benoy) en in de Hobokense Polder. Voor deze periode noteerden we slechts 1 waar-

Dit vogelverslag is het 25ste verslag dat Luc zeer trouw om de drie maanden opstelde.

Telkens een groot werk, waarvoor we hem namens de redactie en het bestuur van Natuurpunt Hobokense Polder van harte danken.

neming met foto: 1 ex langs Schelde/Hobokense Polder op 30/11 (HH).

De **grote zilverreiger** was deze winterperiode ook al schaars, met slechts 1 pleisterende vogel op 8/11 op het Broekskot in de Hobokense Polder (HB).

De laatste doortrekkende **ooievaars** werden waargenomen op 20/11, 3 exx over Wilrijkse Plein/Antwerpen (MM) en 2 exx aan Christus Koningkerk/Kiel op 12/11 (MM).

Een solitaire **lepelaar** vloog over de Hobokense Polder op 12/12 (MM).

Onder de minder algemeen voorkomende eenden in deze regio vermelden we één waarneming van een mannetje **smient** op Fort VI/Wilrijk (JC) en één mannetje **pijlstaart** op 5 en

9/11 in de Hobokense Polder (AVL, GB, WM, WDW).

Een mannetje **krooneend** foerageerde samen met enkele wilde eenden langs de Scheldeoever, bij het veer Hoboken/Kruibeke op 25/12 (LVS). Dit is de 2de geregistreerde waarneming van deze soort in de ARDEA regio. De vorige waarneming van 1 man. dateert van 10/2/2011 in de Hobokense Polder.

Tijdens de periode van 27/12/2019 tot eind januari pleisterden 1 tot 4 **grote zaagbekken** op de Kasteelvijver van het Schoonselhof/Antwerpen. Het betrof 1 mannetje (tot 18/1) en max 3 wijfjes (PL, DJ, SeH, OF, GW, JVV, WDW, EVB, GL, GB, LVS, LF, SB, RCI, NS).

Op 19/1 vloog een **havik** over het Uilenbos/Hove (RM).

Kleine zilverreiger - Foto: Herbert Herbinia

Pijlstaart - Foto: Rudy Vansevenant

Solitaire **kleine bonte spechten** (man of wijffe) werden waargenomen in Fort V/Edegem (WVA) Campus Drie Eiken/Wilrijk (LS) en Hof ter Linden/Edegem (WVA), Middelheim park (PBa) en Uilenbos/Hove (OF, SVB, EM, RM).

Een **roodborstapuit** pleisterde op 28/12 en 26/1 langs de Golf Drie Eycken/Edegem (WVA).

Vuurgoudhaantje is in onze regio een niet talrijke wintergast die waarschijnlijk nogal eens over het hoofd wordt gezien of gehoord (bv in Hobokense Polder). De winterwaarnemingen betreffen meestal 1 tot max 2 ex.in volgende gebieden: Groen Neerland/Wilrijk (SB), Campus Drie Eiken/Wilrijk (SB, JE, RV, WF), Tarzanboskes en centrum Hoboken (RH, SB, WDR). Schoonselhof/Antwerpen (SB), Kleine Struisbeekvallei/Wilrijk (RV).

Zachte winters brengen weinig of geen **keepen** in onze contreien, ook dit jaar niet, met hier en daar tot max. 3 vogels die vanaf november op voederplaatsen werden waargenomen in Edegem (VDS, WVA, MH) en in Hove (JD, OF).

Gedurende deze 3-maandelijke periode werden in totaal 13 **appelvinken** gespot, waarvan 8 exx. over Edegem (WVA) 4 exx. over Campus Drie Eiken/Wilrijk (SB, JE, LS) en 1 ex. over

Na het mislukt broedgeval van **slechtvalk** op het CKK/Kiel in 2019, blijft het afwachten of een mogelijk nieuw koppel bestaande uit wijffe P/2 en een man (met kleurring EOC) uit Geleen-NL, tot een broedsel zal komen. Wait and see. (MM).

We hadden bijna de hoop opgegeven dat **patrijs** nog in onze regio zou voorkomen, maar zie op 7/1 werden 2 vogels gespot langs de Lintsesteenweg in Hove (MB, LVO). Mogelijke toekomstige waarnemingen worden als beschermingsmaatregel best vervaagd.

Solitaire **houtsnippen** werden gespot in Hobokense Polder (DJ), in Schoonselhof (LVS) en nabij Hof ter Linden/Edegem (LS).

Goudplevier werd 2 x waargenomen: 1 ex. vloog over op 12/11 over Hof ter Linden/Edegem (WVA) en 5 ex. trokken over Golf Drie Eycken/Edegem op 3/12 (WVA).

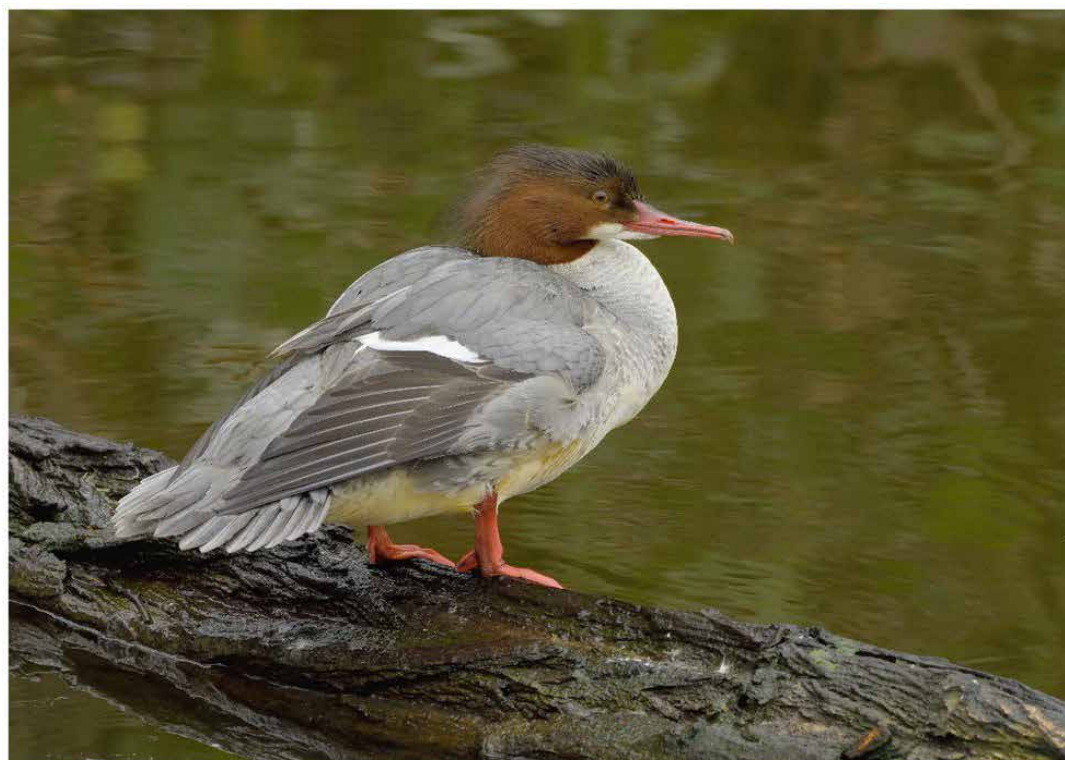
Witgat overwinterde blijkbaar alleen in de Hobokense Polder, getuige een 7-tal waarnemingen van 1 ex. tot half januari (MM, DJ, JVV, CVG, FVP).

Het overwinteren van een 10-tal **zwartkopmeeuwen** in het Antwerpse havengebied (zie vorig vogelverslag augustus/oktober 2019) leverde voorlopig één waarneming in onze regio op: 1 adult op 21/1 bij Hof ter Linden/Edegem (WVA).

Kerkuil: ondanks uitstekende broedresultaten in 2019 werd er gedurende deze periode slechts 1 zekere waarneming doorgestuurd: 1 overvliegende vogel op 1/12 op Fort VI/Wilrijk (JE).

Stenuil werd éénmaal gezien, maar vooral gehoord, rond Domein Klaverblad/Wilrijk (PH), bij Golf Drie Eiken/Edegem (ES) en in een private tuin, villawijk Den Brandt/Antwerpen (PB).

Middelste bonte specht werd vanaf begin januari gezien en gehoord in het Uilenbos/Hove (SVB, EM, SH, SeH) en in het Schoonselhof/Antwerpen (JPo, RH, WDR, OF, SB).

Grote zaagbek (wijffe) - Foto: Steven Hostyn

Kanarie - Foto: Peter Bastiaensen

Hobokense Polder (SVB).

Goudvink was ook nu weer een schaarse gast met slechts 1 roepende vogel op 5/11 in Hof ter Linden/Edegem (WVA).

We noteerden ook slechts één waarneming van een **kruisbek** langs de Oude Spoorwegberm te Wilrijk/Mortsel op 3/11 (WVA)

Exoten

Mandarijneenden vormen al enkele jaren een vertrouwd beeld op Fort VI/Wilrijk met max. 5 mannetjes plus 1 wijfje (HB, GM, AS, RL, NS, JVV, PBe),

op Hof ter Linden/Edegem met 1 koppel (MH, WS, WVA), maar nu ook 1 koppel in park Vogelzang/Antwerpen (PB, WS, LDM, PDR, PL) en 1 ex. op Ford VIII/Hoboken (DJ).

De forse opmars van **halsbandparkiet** is ook in onze regio duidelijk merkbaar. Tijdens de slaapplaatstelling in het Kielpark/Antwerpen op 16/11 werden door vwg ARDEA 350 vogels geteld. Dit is zowat een verdubbeling in vergelijking met de vorige telling van 16/3/2019 (WDW, MH). Deze toename is ongetwijfeld het gevolg van een geslaagd broedseizoen in de zuidelijke rand van Antwerpen waar deze exoot in zowat alle parkgebieden

en in sommige natuurgebieden (vb. Hobokense Polder) tot broeden komt

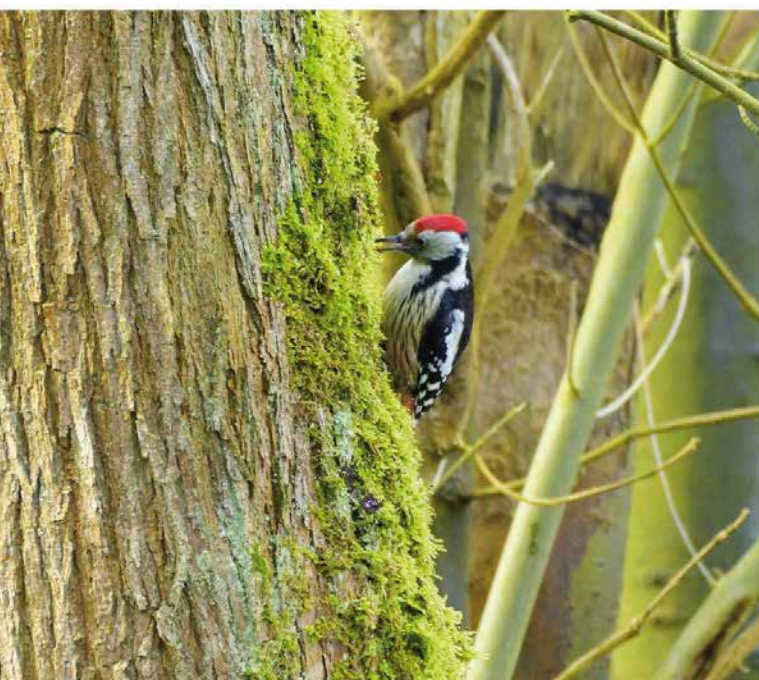
Een man **kanarie**, stamvorm van de gekweekte kooivogels, werd op 1/11 waargenomen en gefotografeerd in Hoboken (PB).

NB. Volgende waarnemingen werden niet weerhouden wegens gebrek aan duidelijke determinatiegegevens of mogelijk verwar-

ring met een andere soort: Middelste zaagbek, man, Schoonselhof/Antwerpen op 30/1
Havik, man over Hobokense Polder op 16/11.

Waarnemers

AS	Anna Schneider
AVL	André Van Langenhove
CVG	Chantal Van Gool
DJ	Danny Jonckheere
EM	Evi Matthyssen
ES	Eddie Schild
EVB	Elias Van den Broeck
FVP	Frederik Van de Perre
HB	Hugo Bender
HH	Herbert Herbinia
GB	Guy Borremans
GL	Garben Logghe
GW	Guy Willemsens
JC	Jarne Colman
JD	Julien Dua
JE	Joris Elst
JPo	Jonas Pottier
JVV	John Van de Voorde
LDM	Luc De Meyer
LF	Lersche Franck
LS	Louis Schramme
LVO	Lucas Vanormen
LVS	Luc Van Schoor
MB	Maximiliaan Beeldens
MM	Maarten Mortier
MH	Marc Hofman
NS	Niels Schild
OF	Olivier Fuchs
Pba	Philippe Barbaix
Pbe	Paul Bender
PB	Pierre Blockx
PDR	Pierre De Roo
PH	Peter Hofman
PL	Pieter Leblans
RCl	Ronald Claessens
RH	Rens Hendrickx
RL	Renée Lejeune
RM	René Matthys
RV	Robin Vermeylen
SeH	Seppe Hostyn
SH	Steven Hostyn
SVB	Steven Van den Bussche
SB	Stijn Baeten
VDS	Veerle De Saedeleer
WDR	Wout De Rouck
WDW	Walter De Weger
WF	Wouter Faveyts
WVA	Wouter Van Assche
WM	Wim Mertens
WS	Wim Stappers
WV	Wim Verstappen

Middelste bonte specht - Foto: Steven Hostyn

Onze zoogdieren

De haas en het konijn: Deel 1

Bert Mertens

“Twee voor de prijs van één. In 1 artikel behandelen we zowel het konijn als de haas.”

Zo start onze zoogdierenman, Bert Mertens, zijn artikel.

Maar gezien de lengte van het ingediende stuk, beperken we ons nu tot het deel over de haas. In het julinum-mer kan u verder lezen over het konijn.

Haas en konijn: beiden behoren tot de haasachtigen (en dus niet tot de knaagdieren). Het konijn is steeds in de Polder aanwezig geweest in meer of mindere mate. De haas daarentegen heeft een tijdje het gebied verlaten. De laatste waarneming dateert van 1981 (Bert Mertens). In 2016 is er een exemplaar opgemerkt in de nabijheid van Hoboken polder (Petroleum Zuid) door Johan Claessens. Tot dit jaar. Op 1 mei wordt er een volwassen exemplaar geregistreerd op onze camera's. Groot was onze vreugde natuurlijk. Deze waarneming is inmiddels reeds bevestigd door opvolgende waarnemingen.

De haas (*Lepus Europaeus*)

De haas komt algemeen voor op de open gras- en landbouwgebieden van Europa en aangrenzende delen van Azië.

Uiterlijke kenmerken

De haas is een grote haasachtige met een langwerpige lichaam, zeer lange oren en lange poten. De achterpoten zijn langer en krachtiger dan de voorpoten. Iedere poot heeft vijf tenen en behaarde zoolkussens. Zijn grootte onderscheidt hem dan ook van het konijn.

De Europese haas heeft een grijzig geel- tot roestbruine vacht met bleekgele wangen. De onderzijde is grijzig wit van kleur. Jonge dieren hebben vaak een witte vlek op de kop. De bovenzijde van het korte staartje (“pluim”) is zwart van kleur, de onderzijde wit. De lange oren (“lepels”) zijn grijs met een zwarte punt. De haas ruit twee keer per jaar, in de lente en in de herfst. De zomervacht is lichter van kleur dan de meer rossige winter- vacht. Dieren uit warmere en meer open streken hebben een lichtere vachtkleur dan dieren uit koudere en meer beboste streken. De vacht is dicht en zacht en bestaat uit drie haartypen: een ondervacht met haren van 15 mm, donsharen van 24 tot 27 mm en dekharen van 32 tot 35 mm. De ogen zijn groot en goudbruin en worden omringd door lichtere vacht.

Oppervlakkig lijkt een haas veel op het konijn, maar hij is groter, met in verhouding grotere oren met zwarte uiteinden en langere ledematen. Ook beweegt een haas zich meer met sprongen voort.

Zintuigen

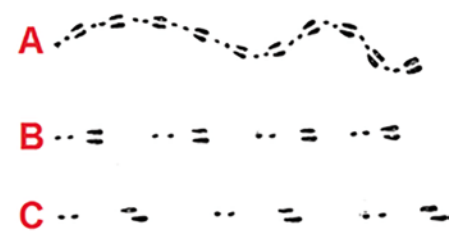
De grote oren zorgen voor een uitstekend gehoor. Ze kunnen onafhankelijk van elkaar bewegen en kunnen zo van iedere richting geluid opvangen. Een haas kan zijn oren 190° naar buiten draaien. Naast het scherpe gehoor heeft de haas ook een sterk ontwikkelde reukzin om vijanden te kunnen waarnemen en de geur van bronstige vrouwtjes op te pikken. Door voortdurend te snuffelen vangt de haas de gehele tijd geuren op. De zijwaarts geplaatste ogen (met amberkleurige

iris) zorgen voor een blikveld van 360°. Voor en achter hem is er dus overlap, en de haas hoeft zijn hoofd niet te bewegen om zijn omgeving te kunnen zien. Enkel vlak voor en vlak achter hem bevindt zich een dode hoek. De haas kan echter slecht diepte inschatten. Langs de neus bevinden zich snorharen van zo'n tien centimeter lang.

Afmetingen

De haas heeft een kop-romplengte van 48 tot 73 centimeter, een schouderhoogte van 30 centimeter en een lichaamsgewicht van 2500 tot 7000 gram. Het mannetje (“rammelaar” of “ram”) is ongeveer vijf procent zwaarder dan het vrouwtje (“moer” of “moerhaas”). De staart is ongeveer 7 tot 13 centimeter lang en wordt tijdens het lopen naar beneden gericht (in tegenstelling tot bij het konijn), de oren 7,9 tot 14 centimeter en de achtervoetlengte bedraagt 11,5 tot 17 centimeter.

Sporen

Sporen van de haas

De pootafdrukken van een haas zijn 30 tot 35 millimeter breed. De afdruk van de voorvoet is ongeveer 40 millimeter lang, die van de achtervoet 60 millimeter. Tussen twee afdrukken zit een afstand van enkele decimeters tot zo'n 3,5 meter. De pootafdrukken zijn, door de sterke beharing van de poten, vrij onduidelijk, maar soms zijn de vier tenen zichtbaar. Aan de afstand en het patroon van de sporen kan worden afgeleid wat de loopsnelheid was, zoals rechts is afgebeeld. De sporen van een grazende haas (A) staan dicht bij elkaar dan een normaal loopspoor (B) of een vluchtende haas (C).

De keutels van een haas zijn licht- tot geelbruin of donkergroen tot zwart van kleur, en rond en licht afgeplat van vorm, soms met een punt. Een keutel heeft een doorsnede van zo'n 20 millimeter. De keutels van een haas zijn over het algemeen lichter van kleur, groter, meer afgeplat en vezelrijker dan die van een konijn.

Een herkenbaar spoor is het "leger", het nest van een haas. Dit is een simpel ondiep kuiltje in het open veld of onder begroeiing. Tijdens de rui, in de lente en de herfst, bevindt de haas zich haar in het leger. Een ander herkenbaar spoor zijn de vaste paden, wissels, die lopen over het platteland en door openingen in hagen.

Verspreiding en leefgebied

De haas kan overal worden aangetroffen, zowel in open als in bosachtige streken en van drassige gebieden tot in halfwoestijnen. Hij wordt voornamelijk aangetroffen in gematigde open en half-open grasvelden als (cultuur)steppen en weilanden, soms ook in lichte loofbossen. Hij heeft een voorkeur voor grotere grasvlakten.

Ook beschutte plaatsen, zoals hoog gras, houtwallen, bosschages, bosranden, heggen met ondergroei en ruige oevers, zijn geliefd. Hij komt het liefst in laagland of het voorgebergte voor, maar hij kan ook tot op 2000m hoog in de bergen waargenomen worden.

De haas komt voor in een groot gedeelte van Europa. Let op: in Spanje en Portugal is er de Iberische haas en de Cantabrische haas. In het zuiden van Italië leeft dan weer de Corsicaanse haas. Buiten Europa komt hij voor tot in West-Siberië.

De haas wordt gezien als een cultuurvolger, die heeft weten te profiteren van de komst van de landbouw. Waarschijnlijk kwam de haas eerst enkel voor op de steppen in Centraal-Azië, en heeft hij met de komst van de landbouw het grootste deel van Europa weten te veroveren.

Gedrag

Een haas drukt zich plat tegen de grond en houdt de oren tegen het lichaam.

De haas is min of meer een nachtdier. Overdag is hij slechts beperkt actief.

Hij ligt overdag meestal platgedrukt tegen de grond, voor of in zijn leger. Het leger bevindt zich meestal op een zonnige, doch beschutte plaats en is zelfgegraven. Als een haas in een leger ligt, zijn meestal enkel zijn kop en rug zichtbaar. De achterzijde ligt in het diepste deel van het leger. Hier houdt hij een slaap, die zo licht is dat de haas door ieder geluid of trilling van de bodem wordt gewekt. Een slaaperiode is zeer kort, zelden meer dan een paar minuten.

Na het vallen van de avond wordt hij actief. Hij kan dan verscheidene kilometers afleggen op zoek naar foerageer- en verzamelsegebieden. De haas beweegt zich voort met een huppelende beweging, waarbij de achterpoten voor de

voorpoten worden gezet. Hij maakt hierbij sprongen van maximaal 1,2 meter. Het is een goede zwemmer en deinst er niet voor terug een rivier over te steken. Mogelijk is 'onze' haas ook op deze manier in het gebied verzeild geraakt, net als het ree.

Voedsel

De haas is een planteneter. Hij leeft voornamelijk van grassen en kruiden als klaver, kruisbloemigen en paardenbloemen, aangevuld met knoppen, zaden, twijgen, wortels. In landbouwgebieden doet hij zich ook tegoed aan landbouwgewassen als bieten, koolplanten, wortelen en granen. Daarnaast eet hij ook schors, paddenstoelen en vruchten als appels en bessen. 's Zomers eet hij voornamelijk kruiden, wortels en scheuten, 's winters voornamelijk grassen, knollen, kool, knoppen, zaden en twijgen. In strenge winters eet hij tevens schors. Hierbij kunnen ze veel schade toebrengen aan jonge bomen. Ook eet de haas zijn eigen uitwerpselen (men noemt dit coprofagie) om vitamines binnen te krijgen (B12). Opmerkelijk is dat de haas soms ook aas zou eten, in voedselarme seizoenen en zeer strenge winters. Zo hebben de Franse biologen D. en S. Simon gezien hoe meerdere hazen aten van de kadavers van koeien.

Met de tanden wordt het voedsel afgesneden. Hij kauwt langere tijd op het voedsel voordat hij het inslikt. De haas drinkt slechts zelden en haalt het meeste vocht uit zijn voedsel.

Sociaal gedrag en leefgebied

De haas heeft een gemiddeld leefgebied van 26 tot 38 hectare (kan oplopen tot 300ha), gelegen rond zijn voornaamste leger. Binnen deze actieradius liggen ook andere legers en verscheidene latrines, vaste foerageerplaatsen, plaatsen om te zonnen en vaste paden, die hij markeert met een uitscheiding uit de wang- en anaalklieren. Hij is zeer honkvast en raakt buiten zijn vertrouwde leefgebied in stress.

De haas leeft voornamelijk solitair. Binnen zijn leefgebied wonen vaak ook andere hazen, die elk hun eigen plek hebben binnen het gebied waar ze de meeste tijd doorbrengen.

's Winters heeft de haas een grotere actieradius dan in de zomer, en beslaat het meer bebost gebied. De grenzen van het woongebied worden afgebakend met geurvlaggen, die hij aanbrengt door met zijn kin langs lage takken te wrijven.

De haas is niet territoriaal en duldt soortgenoten naast zich. Ze vertrouwen echter geen vreemde hazen, en nachtelijke ontmoetingen dienen om dieren met elkaar bekend te maken. Soms leven hazen in tijdelijke groepjes naast elkaar tijdens het foerageren, voornamelijk in de avond. Dit groeps-gedrag heeft tot voordeel dat iedere haas meer energie aan eten en minder energie aan mogelijk gevaar hoeft te besteden. Binnen deze groepjes heerst een hiërarchie, waarbij de seksen niet gescheiden zijn. In de paartijd leven de hazen in grotere groepen. In Polen is een bevolkingsdichtheid gemeten van één haas per 2,4 tot 5,5 hectare, in het Verenigd Koninkrijk van één haas per 2 tot 4 hectare.

De haas blijft meestal zijn hele leven in het gebied waar hij is geboren. Hij zal het gebied enkel tijdelijk verlaten als in zijn woongebied geen vrouwtjes of voedsel te vinden zijn, en permanent als hij voortdurend verstoord wordt.

Voortplanting

In de voortplantingstijd leven hazen in groepen.

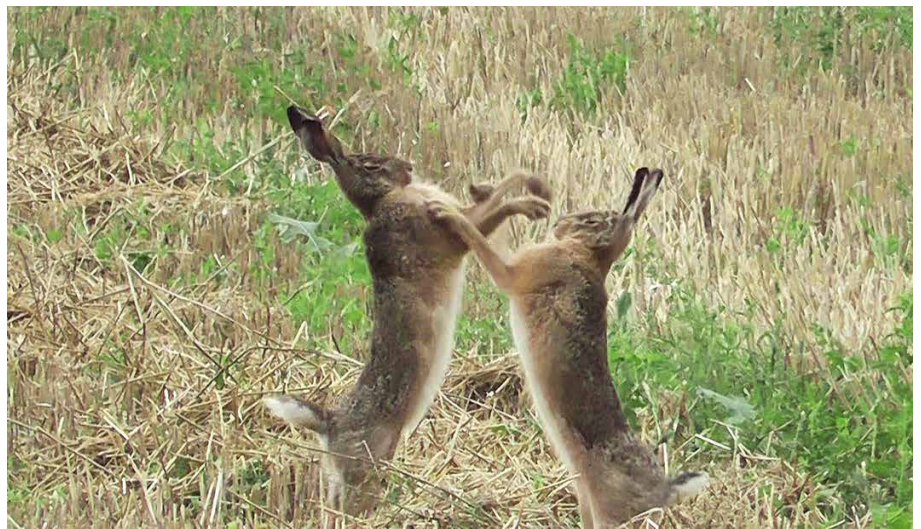
De rammeltijd

De paartijd wordt bij hazen rammeltijd genoemd en begint al in januari en kent een piek tussen februari en april. Meestal eindigt de rammeltijd in juli of september, maar tot in de winter komen paringen voor.

Hazen zijn polygaam. De rammen komen in de rammeltijd op de moerhazen af en verzamelen zich in kleine groepjes. Ze ruiken onder de staart

van de moer de geurstoffen uit klieren om te bepalen of ze bronstig, ontvankelijk is. Een moerhaas heeft gedurende de rammeltijd een cyclus van zes weken, waarin ze slechts op één dag enkele uren ontvankelijk is.

Mannetjes zijn in de rammeltijd zeer agressief. Als meerdere rammelaars op een moerhaas afkomen, zullen zij vechten om het recht om te paren. Hierbij gaat het er soms fel aan toe. Staand op hun achterpoten delen ze flinke klappen en schoppen uit, hierbij zowel gebruikmakend van voor- als achterpoten, waardoor het wat weg heeft van een kickboksgevecht. Met

de nagels trekken ze plukken haar uit de vacht van de tegenstander. Mannetjes houden vaak beschadigde oren en staarten en bij- en krabwonden over aan de gevechten. Ook vinden er tijdens de gevechten achtervolgingen plaats, wordt er gegromd en maken de hazen hoge luchtsprongen.

's Ochtends verzamelen meerdere mannetjes zich om een moerhaas. De dominante ram gaat af en toe naar het vrouwtje toe en besnuffelt haar neus. Dit gedrag, waarbij geurstoffen worden uitgewisseld, bevordert de ovulatie. Hierna richt het mannetje zich op de achterpoten en slaat met zijn voorpoten in de lucht. Als het vrouwtje ontvankelijk is, zal zij het gedrag imiteren, zonder het mannetje aan te raken. Ze zal het mannetje echter nog steeds van zich afslaan als hij haar van achteren benadert. Bij inmenging van een ander mannetje in het ritueel zal er commotie ontstaan tussen de aanwezige mannetjes, waarbij er weer boksgvechten uitbreken.

Na een tijdje zal de moerhaas, die de gehele tijd stil op de grond lag, plotse-ling wegrekken, waarna ze zal worden achtervolgd door de rammen. Tijdens de achtervolging zal ze de meeste rammen van zich afschudden, tot er nog één overblijft. Pas wanneer de overgebleven ram (waarschijnlijk die met de beste conditie) zijn vasthoudendheid heeft bewezen zal zij stoppen met rennen. Hierna kan de copulatie volgen. Als de moerhaas echter niet ontvankelijk is, zal ze de ram met schoppen en slagen op een afstand houden. De copulatie zelf duurt niet langer dan 30 seconden.

Jongen

De haas krijgt meestal één tot drie, maximaal vier worpen per jaar. Na een draagtijd van 41 tot 44 dagen worden gemiddeld twee tot vijf jongen geboren (minimaal één, maximaal zes), in een vers leger, droog en tegen de wind beschermt tussen hoog gras of onder het struikgewas. Per jaar werpt een geslachtsrijpe moerhaas gemiddeld tien à elf jongen. Worpen die vroeg of laat in het jaar plaatsvinden, zijn meestal kleiner.

De jongen zijn nestvlinders (en dus beter ontwikkeld dan konijnen) en kunnen zich al direct tot enkele uren na de worp zelfstandig voortbewe- gen. Ze worden met geopende ogen en grijsbruine, wollige vacht gebo- ren en wegen bij de geboorte 90 tot 150 gram (gemiddeld 110 gram). Ze hebben korte oortjes en een ronde snuit. Pasgeboren haasjes zijn geheel geurloos, zodat roofdieren als vossen ze niet kunnen ontdekken. De eerste

twee à drie dagen blijven de jongen bij elkaar, maar hierna zoekt ieder jong zijn eigen ondiepe legertje op korte afstand van het 'hoofdleger' waar hij zich de gehele dag in verbergt.

Enkel het moederdier zorgt voor de jongen, maar zij laat ze het grootste deel van de dag alleen. Hierdoor geeft ze haar geur niet over aan de jongen, en kunnen ze onopgemerkt voor roofdieren blijven. Als het vrouwtje de jongen wil verzamelen, geeft ze een laag, op een hoorn gelijkend geluid. De jongen verzamelen zich dan, meestal op de plek waar ze geboren zijn, en worden vijf minuten lang gezoogd. Als alle jongen gezoogd zijn, laat het vrouwtje ze weer alleen en zoeken de jongen hun legertje weer op. De jongen worden minstens 23 dagen lang gezoogd. Na een week eten de jongen hun eerste vaste voedsel, meestal gras of jonge planten, en na vier tot vijf weken schakelen de meeste jongen over op vast voedsel.

Het jong zal voor de eerste keer ruien als het ongeveer 900 gram weegt. Na gemiddeld vier weken zijn de jonge hazen zelfstandig. Ze groeien vrij snel: na anderhalve maand wegen ze zo'n 1800 gram, tien keer zo zwaar als bij hun geboorte, en na twee en een halve maand zo'n 2600 gram. Na honderdvijftig dagen tot negen maanden zijn ze op volwassen gewicht, zo'n vier kilogram. Mannetjes zijn geslachtsrijp na zes tot twaalf maanden, vrouwtjes na zes tot acht maanden.

Levensverwachting en verdediging

De haas wordt maximaal dertien jaar oud in gevangenschap, maar meestal vier tot zeven jaar in het wild. De oudst bekende wilde haas was een exemplaar uit Polen dat een leeftijd bereikte van 12,5 jaar. Veel dieren sterven in het eerste jaar; het overlevingspercentage in het eerste jaar is slechts 15 procent. Veel jongen overleven de eerste winter niet. Ook zijn jonge hazen zeer gevoelig voor nat weer en vele dieren zullen bij aanhoudende regenbuien sterven.

Er zijn verschillende dieren die jagen op de haas en daarnaast kent de haas verschillende parasieten. Voorbeelden van belangrijke predatoren zijn de vos, de lynx, de wolf, verschillende soorten marterachtigen, uilen als de oehoe en roofvogels als de buizerd. Alleen de lynx en de wolf zijn echter in staat om volwassen, gezonde hazen te vangen, de andere dieren zijn niet snel genoeg en leven voornamelijk van zieke en jonge dieren. Een volwassen haas heeft in landen waar de lynx en de wolf ontbreken nauwelijks natuurlijke vijanden.

Overdag vertrouwt de haas op zijn schutkleur. Platgedrukt tegen de grond, met de oren op zijn rug lijkt de haas op een kluit aarde en is hij makkelijk over het hoofd te zien. Hij is waakzaam en zeer schuw en onderbreekt zijn slaap bij het geringste geluid of een onbekende geur. Zijn continu snuffelende neus ruikt op deze manier direct onraad.

Als de haas een vijand ontdekt, drukt hij zich plat tegen de grond, vertrouwend op zijn schutkleur. Pas als de rover te dichtbij komt zal hij plotseling hard weggrennen, waardoor het roofdier even schrikt. Hierna vlucht hij zigzaggend weg, met "slagen" of "haken", hoeken van 90° in zijn loop. De staart wordt omlaag gehouden, waardoor de witte onderkant verborgen blijft. Hij kan tijdens de vlucht sprongen maken van 3,7 meter lang of 1,5 meter hoog en snelheden tot 75 kilometer per uur halen. Hij steunt hierbij uitsluitend op de zoalkussens van zijn voeten. Over een afstand van een halve kilometer werd een gemiddelde snelheid van 50 kilometer per uur gemeten. De haas is hiermee een van de snelste kleinere zoogdieren. Om achtervolgers te misleiden zal hij regelmatig na een slag over zijn eigen sporen terugrennen of in het water springen om zijn sporen te verdoezelen. Meestal weet hij op deze manier een vos of een ander roofdier af te schudden. Een haas in het nauw kan een hevig gevecht leveren met vijanden als vossen.

Hoewel de haas overwegend zwiingend door het leven gaat, kan het dier bij angst of verwonding erbarmelijk gillen. Als waarschuwing maakt hij een knarsend geluid met zijn tanden.

Bedreiging door de mens

De haas is een algemeen voorkomend zoogdier met een groot verspreidingsgebied. De meeste subpopulaties zijn op dit moment veilig en de haas wordt niet als bedreigd beschouwd. Toch is er een lichte achteruitgang geconstateerd. Deze trend vinden we haast over heel Europa terug. Een belangrijke bedreiging voor de haas vormt de moderne landbouw. De meer

intensieve landbouw en monoculturen zorgen voor het verdwijnen van hagen en houtwallen en minder variatie in wilde planten. De haas wordt gedwongen zich te voeden met stikstofrijke weilandgrassen en akkergewassen, terwijl hij ingesteld is op gevarieerd, stikstofarm voedsel. Omdat 's winters alles wordt geoogst, is er niets meer te eten voor hazen. Veel dieren sterven ook door pesticiden en herbiciden, en ongelukken met landbouwmachines als maaimachines. Ook sterven veel dieren door het verkeer.

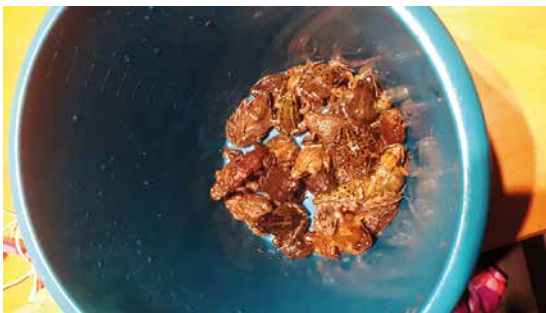
Een andere mogelijke reden voor de achteruitgang is EBHS (European

Brown Hare Syndrome). In sommige gebieden in Europa was 75% van alle hazen gestorven aan deze ziekte. In tegenstelling tot het konijn is de haas niet vatbaar voor Myxomatose.

De haas is een favoriet jachtdier, dat zowel voor de bescherming van de populatie, voor het voedsel als ter bestrijding (hij wordt als schadelijk beschouwd omdat hij schade kan toebrengen aan gewassen) wordt bejaagd. De prehistorische mens jaagde al op de haas, getuige de vondst van hazenbotten in de grot van Birmatten, Zwitserland, die tussen 7000 en 4000 v.Chr. bewoond werd door mensen.

Het natte warme voorjaar had voor gevolg dat de kikkers en padden vroeger op stap gingen van hun winterverblijfplaatsen naar hun voortplantingspoe-len. Op de site van Hyla zien we dat de eerste trek begin februari reeds op

Amfibieën overzetten in Hoboken

gang is gekomen om dan in functie van de weersomstandigheden enkele pieken te vormen.

Klimaatopwarming heeft aantoonbaar invloed op onze amfibieën. Ze ontwaken vroeger uit hun winterslaap en leggen hun eieren gemiddeld minstens een week eerder dan in de jaren tachtig.

Een Nederlandse studie leert ons dat de jaarlijkse variatie tussen de gemiddelde eilegdatum van de bruine kikker aanzienlijk is, afhankelijk van de duur en strengheid van de winter. Toch valt er op lange termijn een trend in te ontdekken, die inmiddels ook statistisch aantoonbaar is. In het begin van de jaren tachtig werd de gemiddelde eiklomp in Nederland op dagnummer 97 waargenomen (rond 7 april), dit is tegenwoordig gedaald naar dag 90 (rond 31 maart).

In Hoboken hebben vrijwilligers onder impuls van Danny alle regenachtige avonden aan de Scheldelei padden en salamanders van de straten geraapt en in het natuurgebied gezet. Dank voor jullie inzet.

Een enthousiaste paddenraapster
Foto: Sofie Witvrouwen

		OVERGEZET (Heentrek)										SLACHTOFFERS											
		Bb	Bc	Rt	Ra	Res	Ta	Tc	Th	Tv	Rsp	Tsp	Bb	Rt	Ra	Res	Ta	Tc	Th	Tv	Rsp	Tsp	
ANTWERPEN																							
ANTWERPEN	Fort 8**	27											4										
	Hobokense Polder**	146		73		5	21			78	4		49	30			10			30		1	

**Op de Hylawebsite kan je de resultaten voor alle amfibieënacties aflezen.
Hierboven de stand op 18/3/2020 voor Hoboken**

BLOKKEN & HOKKEN

Joris Van Reusel

Vogelkijken zit in de lift. De cursussen van Natuurpunt over vogels kennen een groot succes. Aan de jaarlijkse tuinvogeltelling doen meer en meer gezinnen mee. Een vogelaar is niet langer een grijsgroene zonderling met een ringbaardje want steeds meer jongeren op sneakers, vrouwen en kinderen lopen met verrekijkers in het veld. Het is geweldig om vast te stellen dat vogels het natuurbeleven, en zo ook het respect voor de natuur bij brede lagen van de bevolking aanwakkeren. Fijn! Ook met onze vogelwerkgroep trachten we die nieuwe wind mee te ondersteunen – wat ook aardig lukt gezien de mooie opkomst op al onze activiteiten.

Toch mogen we niet te hard victorie kraaien. Gedegen vogelstudie en vogelbescherming is nog wat anders dan interesse betonen voor onze gevederde vrienden. En op dat vlak is er nog heel wat werk aan de winkel. Het is ook, naast de organisatie van excursies, de kerntaak van onze vogelwerkgroep: gegevens verzamelen om te kunnen inzetten bij natuurvriendelijker beleid. En zelf de handen uit de mouwen steken om daar waar het kan onze wilde vogels maximale kansen te geven. Met die boodschap zetten we de afgelopen maanden onder de noemer 'Ardea 2.0' onze werking op scherp en blikken we ook op de lange termijn vooruit. Met veel respect voor de werking van de voorbije jaren blijven we in grote lijnen doen wat Ardea altijd al deed, maar onderzoek en beschermingsacties zullen meer aandacht krijgen.

Een eerste speerpunt is het stevige engagement van Ardea om ons werkingsgebied de komende drie jaar volledig wetenschappelijk te monitoren op broedvogels en wintervogels in het kader van het project Broedvogelatlas 2020-2023.

Naar Nederlands voorbeeld wordt gestreefd naar een up to date overzicht van de stand van de vogels in heel Vlaanderen tegen 2024. De Atlas zal ongetwijfeld voor de komende decennia een belangrijk document worden

om het Vlaams beleid inzake natuurbehoud, ruimtelijk ordening, klimaat en landbouw mee te bepalen. We kunnen eigenlijk niet genoeg onderstrepen hoe belangrijk het daarom is om hier aan mee te werken. Daarom doen we op deze pagina nogmaals een oproep aan alle vogelaars in de regio om zich bij Ardea aan te melden.

Een redelijke kennis van de lokale broedvogels (en hun zanggeluid) is wel nodig. Mee-werken kan per seizoen (lente of winter), één van de komende drie jaren.

Op een startmoment in Hoboken eind februari slaagde onze regionale Broedvogelatlascoördinator Marc Hofman er in om alvast één van de drie 'kilometerblokken' (5 x 5 km) te bevolken met "vogelonderzoekers". Een tiental mensen zullen zo de komende maanden, alleen of in duo's, trachten de broedvogels in het oostelijk deel van ons werkingsgebied in kaart te brengen (omgeving Edegem en Hove). Daarvoor trekken zij er tussen 1 april en 30 juni minstens twee maal in alle vroegte op uit om in één 'gouden kilometerhok' (1x1 km) tijdens een 55 minuten durende wandeling alle territorium indicerende gegevens vast te stellen (zingerende vogels, baltsende, nestvormende, parende, voedseldragende... vogels). Dat is een trajecttelling. Op een welbepaald punt zullen ze vervolgens 5 of 10 minuten ter plaatse blijven observeren en alles wat van daar uit te zien of te horen is (en wat wijst op een territorium) noteren (dat is een punttelling). Aanvullend mogen de onderzoekers in het toegewezen kilometerblok een drietal observaties doen in de diverse biotopen. Alle gegevens worden digitaal ingevoerd in de grote Avimap databank (met bijhorende apps) zodat de verwerking bijzonder snel tot resultaten kan leiden. Het lijkt simpel maar het vergt toch heel wat energie om dit alles vlot georganiseerd te krijgen. Daarom

verdienen de vrijwilligers die deze taak op zich nemen groot respect, en als het enigszins kan nog wat meer ondersteuning van collega's die hen willen helpen. Dat kan door af en toe eens mee te lopen, en misschien de komende jaren ook zelf een hokje te gaan tellen. Het is immers de bedoeling om volgende lente het tweede 5 x 5 kilometerblok (zone Hoboken-Wilrijk) volledig te gaan onderzoeken, en in 2022 ons derde blok (Antwerpen zuid, Kiel en Hobokense Polder) te inventariseren. Ook in de winterseizoenen zal er geteld worden (maar dan alle aanwezige vogels, niet enkel de territoriale soorten). Kortom: nog heel wat werk aan de winkel! Voor wie geïnteresseerd is maar nog aarzelt: laat je niet afschrikken, loop eens mee met onze ervaren tellers, en leer zo ondertussen heel wat bij over onze broedvogels. Niet langer twifelen, meld je aan bij Ardea en draag je steentje bij aan dit noodzakelijk en ambitieus onderzoek!

Ondertussen werken we de komende maanden ook hard aan andere projecten. We monitoren deze lente het Valaarpark (Wilrijk) om de vernieuwingsplannen daar (met o.a. de uitbreiding van een school) natuurvriendelijk te adviseren. We blijven de trekvogels tellen op de trektelpost aan de Hobokense Polder. De blauwe reigerkolonie van het Schoonselhof (Wilrijk) wordt opnieuw onderzocht (benieuwd hoe de aantallen bezette nesten in de fragiele grove dennen er evolueren, na de hevige winterstormen). We plaatsen nog een reeks nieuwe gierzwaluw-

kasten op het Kiel, in Hoboken, Wilrijk, Edegem en Mortsel en volgen onze kerkuil- en steenuilkasten op. We gaan fietsend op zoek naar de resterende boerenzwaluwen en kieviten, met het oog op beschermingsmaatregelen. En natuurlijk houden we de slechtvalken op het Kiel nauwlettend in de gaten. Daar is het afwachten of de nieuwe broedkast op de Kristus Koningkerk aanleiding zal geven tot een nieuw succesvol broedgeval.

Sinds de meeuwencursus van 2019 hebben we ook meer aandacht voor de meeuwen en het onderzoek naar

deze soorten. Op 17 april brengt INBO-medewerker en meeuwenspecialist dr. Eric Stienen daarover een uiterst boeiende lezing en brengen we de resultaten van de grote meeuwenslaapplaatstelling.

Het drukke onderzoeksprogramma is gelukkig ook doorspekt met enkele fijne vogelexcursies. We gaan dicht bij huis op stap in Fort 7 te Wilrijk en in de Hobokense Polder (vroegochtend-excursies gericht op zangvogels). Iets verder weg verkennen we de prachtige natuurgebieden van Kruibeke, Vorselaar (Lovenhoek) en Hoogstraten

(Markvallei). En voor de liefhebbers van Nederlands nieuwe vogelpa-
radijzen staat een driedaagse naar de Marker Wadden en de wetlands rond Utrecht op het programma. Aan de hand van de in 2018 verschenen Nederlandse broedvogelatlas wordt daar immers volop ingezet op nieuwe natuur. Of hoe tellen en werken in blokken en hokken leidt tot daadwerkelijke verandering en nieuwe kansen voor vogels. Ga je mee kijken hoe dat kan? En vervolgens ook hier een blokje of hokje bijdragen?

Namens het ARDEA-kernteam

Lentebeelden uit de afdeling - Genieten van al dit moois!

Foto's van Danielle Van Nieuwenhuysse, Guy Borremans, Kathy De Lange, Luk Smets en Walter De Weger

De waarnemer

In deze rubriek laten we een vogelaar uit het Ardea werkingsgebied aan het woord die een bijzondere vogelwaarneming beleefde. Dat kan gaan over een vertederende ontmoeting met een roodborstje in de tuin tot het spotten van een zeldzaamheid tijdens de trek.

Of over het ontdekken van iets, waar je best trots op bent...

Al zo'n 34 jaar loopt hij rond in zijn geliefkoosde natuurgebied de Hobokense Polder die hij eigenlijk zijn achtertuin kan noemen. Als natuurgids, als afdelingsvoorzitter, als gedreven natuurbeheerder en vooral als grote natuurliefhebber is Danny Jonckheere één van de bezielers die dagdagelijks blijven werken aan een bijzonder rijk en divers natuurgebied op amper enkele kilometers van de Antwerpse kathedraal. Tussen al de vergaderingen en Natuurpuntactiviteiten door vindt hij af en toe ook nog een vrij momentje voor zichzelf (en voor zijn zoon) om even het natte moerasbiotoop in te trekken.

Tijdens de voorbije winter beleefden ze samen een mooie vogelwaarneming...

Roerdomp (Botaurus stellaris) in de Hobokense Polder*

Het kwam goed uit, die 31e januari: Yaro moest niet naar school vanwege een pedagogische studiedag en ik had ook een vrije dag. Het regende niet en ik stelde hem voor om samen nog een klus te gaan doen in de Polder. Na het snoeiwerk tijdens de Dag van de Natuur was er nog een hoop kaphout blijven liggen langs een van de plassen en dat moest nog naar 'het depot' verplaatst worden. Als natuurbeheerder kon ik gebruik maken van de tractor om de zware stammen en blokken te verslepen.

Net bij het starten van de tractor vloog vlak voor ons een vrij grote bruine vogel op, die even verder achter een strook riet weer neerstreek. 'Heb je dat gezien Yaro?' vroeg ik mijn zoon, maar zijn blik stond nog niet op scherp en hij had die bruine vogel dus gemist. 'Als we samen op de tractor gaan zitten en héél langzaam wat verder doorrijden naar de rietkraag, krijgen we de vogel misschien nog wel even te zien. Nieuwsgierig?' 'Natuurlijk wel!' zei hij, en zo bolden we 'in ralentis' versnelling reikhalzend en speurend door het

zompige grasveld. Zou die bruine vogel hier nog ergens zitten?

Ja hoor! Van achter een dunne repel met wat schraal riet stond hij ons aan te kijken: de roerdomp! We verstilden, zo oog in oog met die prachtige maar zeldzame vogel... wat een mooie verrassing was dat! Gedurende wel drie minuten konden we hem goed bekijken. Op amper 20 meter afstand was de roerdomp ook zonder verrekijker goed te zien. We zagen hoe hij zijn keel opbolde en een dikke kraag maakte. Toen vloog hij weer op om even verder opnieuw te landen. We lieten hem verder met rust en keerden terug naar de werkplek. Het werk ging vanaf dan eens zo vlot!

In al die jaren heb ik de roerdomp nooit zo goed kunnen zien als toen. Soms zag je wel eens een glimp van een opvliegende vogel, maar steeds heel kort en ver. En dan gebeurt het op zo'n onverwacht moment. Ik ben vooral blij dat Yaro er bij was en we met zijn tweeën deze mooie waarneming konden delen. En ook omdat zo'n waarneming toch een bevestiging is voor al dat werk dat we met zijn allen al zo veel jaren doen in de Polder: maaien, kappen, plaggen, de waterstand proberen hoog te houden... Alles gericht op onder meer deze doelsoort die het echt van visrijke rietmoerassen moet hebben. Het werkt!

Danny klinkt net niet euforisch maar wel heel gelukkig. Maar ook realistisch. 'We moeten nu nog niet gaan concluderen dat de roerdomp hier broedt. Ik heb nadien nog een wild-camera geplaatst in de hoop om van deze toch schuchtere vogel meer waarnemingen te kunnen vaststellen. Buiten heel wat andere dieren zoals reeën, eenden en houtsnippen kwam de roerdomp helaas niet meer in beeld. Het is dus een waarneming van een rondzwerfende wintergast, en het duidt zeker niet op een territorium. Maar het is toch al betekenisvol dat de roerdomp in de Hobokense Polder een geschikt rust- en foerageerbiotoop vindt. Ook al stond het gebied toen nog vrij droog. Gelukkig viel er de voorbije weken zo veel regen dat het waterpeil nu heel hoog staat.'

Naar verluidt broeden in Vlaanderen amper zo'n 20 paartjes roerdomp.(1) Habitatverlies was de voornaamste oorzaak voor een bijna uitsterving. Door natuurherstelprojecten is de soort nu 'fragiel aanwezig', maar recente veranderingen in de viskwekerij ten gevolge van de vraatzucht van aalscholvers komen de soort niet ten goede. Zachte winters zijn echter wel gunstig voor de overlevingskansen van roerdommen. Dat konden Danny en Yaro in Hoboken dus toch wel een beetje vaststellen.

(1): bron: ANB / D. Draulans in Knack 19.02.2020)

(*): Opgetekend voor ARDEA door Joris Van Reusel

Foto's: Guy Borremans

Deze handelaars ondersteunen Natuurpunt Hobokense Polder

Hartelijk dank aan onderstaande handelaars en bedrijven voor de financiële ondersteuning die we van hen krijgen voor de verdere ontwikkeling van ons natuurgebied

Aan Tafel BVBA, Fried Denayer, Pierre Van den Eedenstraat 47, 2660 Hoboken. Tel. 03 828 53 28

Beenhouwerij Van der Keere, Kapelstraat 39, 2660 Hoboken. Tel. 03 827 53 01

Brood & Banket bij Marc & Evi Helsen, Krekelsestraat 83, 2660 Hoboken. Tel. 03 827 47 04

Broodjeszaak Bagatelle, Steynstraat 35, 2660 Hoboken. Tel. 03 825 47 44

Fietswinkel XTR-shop, Kapelstraat 137, 2660 Hoboken. Tel. 03 827 58 47

Tuinaanleg Huylebroeck, Jules Pauwelstraat 50/52 2660 Hoboken. Tel. 03 830 44 90

United Caps, Plastics dopjes, Schroeielaan 15, 2660 Hoboken. Tel. 03 830 40 00

Uurwerken, Juwelen en optiek, Annik De Mey, Kioskplaats 81 2660 Hoboken. Tel. 03 830 21 12

Verzekeringen en beleggingen Alert NV, Kioskplaats 62, 2660 Hoboken Tel. 03 827 31 50

Activiteitenkalender

- Za 11 apr Blauwe reigertelling Schoonselhof
- Vr 17 apr Lezing Meeuwenonderzoek
- Do 23 apr Bestuursvergadering
- Zo 26 apr Vroegochtendwandeling + ontbijt
- Vr 1 mei Fietsexcursie Burchtse Weel
- Za 9 mei Zwerfvuil ruimen Hollebeek
- Zo 10 mei Lovenhoek Vorselaar
- Zo 17 mei Waterdiertjes in Polder
- Do 21 mei Bestuursvergadering
- Zo 24 mei Kruidenwandeling en Bierproeverij
- Zo 31 mei Dag van het Park en Nello's feest
- Ma 1 juni Fietsexcursie Weidevogels/zwaluwen
- Za 6 juni Orchideeën Sint-Pietersberg
- Zo 14 juni Ringen van kerkuilen
- Do 18 juni Bewegingsvergadering
- Za 20 juni Natuurbeheer in de Hobokense Polder
- Za 27 juni Hobokens Wild Bar
- Zo 28 juni Gierzwaluwwandeling

Trektellingen op Scheldedijk:

Van 28 maart tot 3 mei (weekend)

Natuurbeheer:

Onze Goudklompjes werken elke woensdag in de Polder en dit van 9 u tot ca 13 à 14 u.

Voor info: contacteer

André Van Langenhove, 03 288 00 81 of

Peter Van Elsacker, 0486 82 27 92 -

peter.vanelsacker@skynet.be

Info natuurbeheer scholen: Diane De Clercq,
diane.de.clercq@skynet.be, 0486 07 39 87

Artikels voor het volgende Polder.blad - met
verschijningsdatum 1 juli 2020 - dienen bij de
redactie te zijn op 1 juni 2020
(zie Colofon, blz. 2)

www.hobokensepolder.be